

TNO

k o n t a k t

FEBRUARI 1971 - JAARGANG 15 - NUMMER 2 - MAANDBLAD

"De Pauwhof"

1940 - 9 maart - 1970

Op 9 maart 1940 stelde wijlen Mevrouw J. Overvoorde-Gordon (1882-1957) haar buitenplaats 'De Pauwhof' open voor beoefenaars van kunsten en wetenschappen, die in eigen woon- en werkmilieu onvoldoende gelegenheid vinden tot geconcentreerd werken. Sindsdien zijn talrijke kunstenaars en wetenschapsbeoefenaars uit binnen- en buitenland naar Wassenaar gekomen om daar voor perioden van enige dagen tot zes maanden te werken of zich op nieuwe arbeid voor te bereiden.

'De Pauwhof' maakte aanvankelijk deel uit van het landgoed 'De Paauw', waarop omstreeks 1800 Pieter Twent een huis liet bouwen op de plaats van het tegenwoordige raadhuis van Wassenaar. Later werd het landgoed - tezamen met 'De Horsten' aan de overkant van de Rijksstraatweg

en enkele andere Wassenaarse buitenplaatsen - eigendom van prins Frederik Willem Karel, een broer van koning Willem II. Prins Frederik liet het huis tot paleis verbouwen, terwijl hij het park liet aanleggen door de Duitse tuin-architect Petzold. Na de dood van de prins kwam 'De Paauw' in handen van zijn tweede dochter, prinses Marie van Wied. Toen zij overleden was en de Van Wieds omstreeks 1910 naar Duitsland terugkeerden, werd het landgoed verkaveld.

De heer en mevrouw Overvoorde kochten het zuidelijk deel, met een stuk van de oprijlaan en de oude portierswoning, welke het echtpaar enige tijd als buitenverblijf gebruikte. In 1912 liet de heer Overvoorde in het park van 2,5 hectare door de bekende architect Ir. Jos. Th. J. Cuypers een landhuis bouwen, de

tegenwoordige 'Pauwhof' Dr. J. C. Overvoorde (1865-1930) was in die tijd gemeente-archivaris van Leiden en directeur van het stedelijk museum 'De Lakenhal'. Na zijn rechtenstudie werkte hij op het archief in Utrecht, waarna hij gemeente-archivaris van Dordrecht werd. In 1901 werd hij te Leiden benoemd. De heer Overvoorde heeft veel gedaan op het gebied van het systematisch beschrijven en restaureren van oude monumenten. Hij was in 1899 oprichter van de Nederlandse Oudheidkundige Bond, die in 1949 het predikaat 'Koninklijk' kreeg.

De heer en mevrouw Overvoorde hadden van hun talrijke vrienden uit wetenschappelijke en kunstenaars-kringen vaak de verzuchting gehoord, dat men in eigen woon- en werkmilieu niet voldoende rust vond voor

studie en scheppende arbeid. Zo werd het plan geboren om 'De Pauwhof' te maken tot een internationaal werkcentrum. Toen haar man in 1930 overleden was, ging Mevrouw Overvoorde - het huwelijk was kinderloos gebleven - het denkbeeld verder uitwerken. Zij liet het huis volgens plannen van de binnenhuisarchitect Paul Bromberg geschikt maken voor zijn nieuwe bestemming, nadat zij elders op het terrein een villa voor zich had laten bouwen. Op 9 maart 1940 - precies tien jaar na het overlijden van de heer Overvoorde - kon 'De Pauwhof' zijn eerste gasten ontvangen. In de oorlog die twee maanden later begon, was het centrum vaak een toevluchtsoord voor mensen uit het kunstenaarsverzet, zoals Prof. Dr. N. A. Donkersloot (Anthonie Donker), en hen die om andere redenen werden vervolgd, zoals de componist Sem Dresden. Maar ook na 1945 bood 'De Pauwhof' herhaaldelijk gastvrijheid aan kunstenaars, die wegens hun politieke overtuiging hun land hadden moeten verlaten.

Zo hebben de laatste tijd gasten uit Tsjecho-Slowakije en Griekenland in Wassenaar gelogeerd. In de statuten uit 1939 staat dan ook, dat de instelling openstaat 'voor ieder, die naar het oordeel van het bestuur daarvoor in aanmerking komt, zonder onderscheiding of bevoorrechtiging van kunne, ras, afkomst, godsdienstige of politieke overtuiging'. Er is plaats voor ongeveer vijftien gasten.

In het bestuur hebben vertegenwoordigers zitting van genootschappen op het gebied van kunsten en wetenschappen, zoals de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond, de Koninklijke Maatschappij der

Nederlandse Letterkunde, de Bond van Nederlandse Architecten (B.N.A.) en de Nederlandse Federatie van Beroepsverenigingen van Kunstenaars.

In het gastenboek van 'De Pauwhof' komt men vele welbekende namen tegen. Namen van letterkundigen, van beeldende kunstenaars, van toneelspeelsters en -spelers, musici. Voorts komen regelmatig wetenschapsbeoefenaars naar Wassenaar om te werken. Vele proefschriften en andere wetenschappelijke publikaties zijn geheel of gedeeltelijk in 'De Pauwhof' tot stand gekomen. Ook worden er conferenties gehouden, zoals bijvoorbeeld een internationaal congres van biochemici onder leiding van de Nobelprijswinnaar Prof. F. Lipmann.

In de loop der jaren hebben verscheidene medewerkers van TNO in 'De Pauwhof' gewerkt. De leiding van 'De Pauwhof' heeft echter de overtuiging dat er meer medewerkers van onze organisatie van het Wassenaarse centrum kunnen profiteren, bijvoorbeeld zij, die in eigen woon- en werkmilieu de voor hun werk noodzakelijke rust missen.

De gasten beschikken over een zit-slaapkamer en worden gedurende hun verblijf (van enige dagen tot zes maanden) geheel verzorgd. Hiervoor betalen zij een tegemoetkoming naar draagkracht. Aanvulling van dit bedrag tot de werkelijke kostprijs is mogelijk dank zij de inkomsten van het stichtingsmateriaal. De verblijfskosten kunnen veelal fiscaal worden beschouwd als verwervingskosten.

Voor nadere inlichtingen en het aanvragen van logies kunt u zich wenden tot de direkteur van 'De Pauwhof', Rijksweg 420 in Wassenaar (tel. 01751 - 4283).

Gezondheidsorganisatie TNO*

Delegatie van bevoegdheden

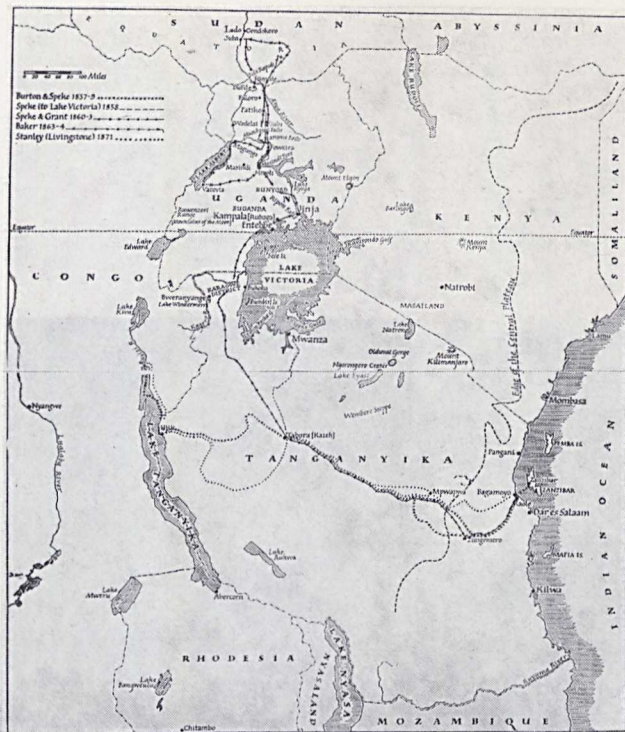
In verband met de sterke groei van de Gezondheidsorganisatie TNO in de laatste jaren en de daarmee verband houdende verzwaarde taak van de voorzitter, heeft deze met instemming van het bestuur besloten dat de speurwerkcoördinator hem met ingang van 14 december 1970 officieel zal vertegenwoordigen bij alle vergaderingen van de Raden van Toezicht en Advies, de Commissies van Toezicht en Advies en de Commissies van de Gezondheidsorganisatie TNO en dat hij aldaar namens de voorzitter kan optreden.

Tevens is aan de speurwerkcoördinator de verantwoordelijkheid overgedragen voor de directe kontakten met alle directeuren en hoofden van instituten en werkgroepen.

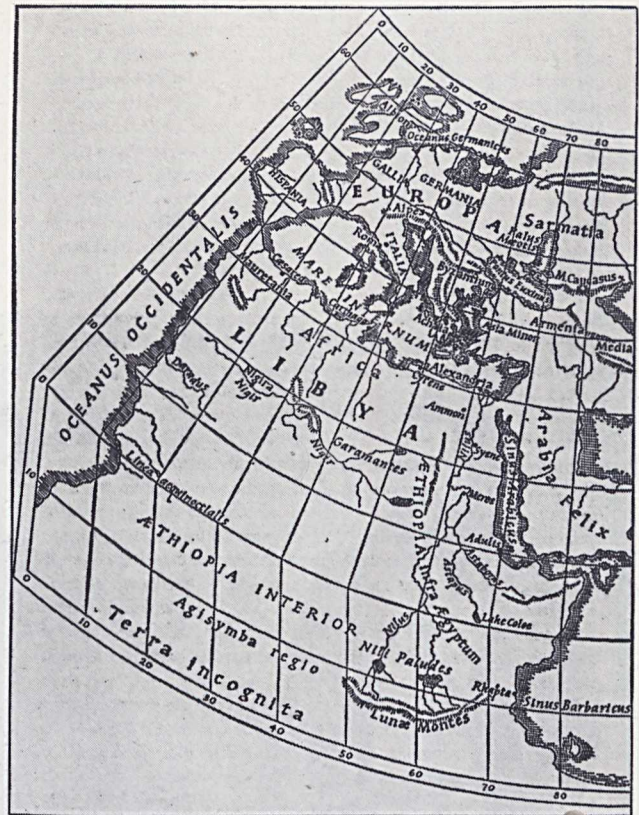
De voorzitter blijft zelf verantwoordelijk voor de voorbereiding van de vergaderingen van het bestuur en het dagelijks bestuur van de Gezondheidsorganisatie TNO en voor de uitvoering van de aldaar genomen besluiten.

De functie van speurwerkcoördinator wordt momenteel door Dr. M. A. Bleiker vervuld.

* Wegens een overvloed aan kopij kon dit bericht niet opgenomen worden in het januarinumnummer (red.)

Oost-Afrika. A. Moorehead: The White Nile.

Kaart van Afrika. Ptolomeus 150 n.C. uit: A. Moorehead: The White Nile.

SAFARI IN OOST - AFRIKA

TNO helpt Tanzania met de visserij in het Victoriameer

Wat is het verband tussen deze twee titels? De ene slaat op een vakantiebezigheid van mij, en de andere spreekt van een project van het Instituut voor Visserijprodukten als hulp aan een ontwikkelingsgebied. De kotter 'Mdiria' zal vervoerd worden over de wegen, waar safari-reizigers langs plegen te reizen; het Victoriameer wordt omringd door Oeganda, Kenya en Tanzania (in 1964 ontstaan door samenvoeging van Tanganyika en Zanzibar) precies de drie landen waar de meeste Afrika Safari's naar toe gaan. Afrika bezuiden de Sahara zien we als een gebied zonder veel geschiedenis; maar de Afrikaanse culturen hebben geen geschriften nagelaten. Wel vindt men b.v. in Tanzania nog steeds rotstekeningen,

die overeenkomst vertonen met die van Lascaux en Altamira. Ruim honderd jaar geleden (1857) stond het Victoriameer, dat n.b. zo groot is als Ierland, nog op geen enkele kaart. Centraal Afrika was één grote witte plek. Men had hoogstens enig vermoeden. De bron of bronnen van de Nijl hadden de Grieken en Romeinen al beziggehouden. Deze absoluut noodzakelijke levensbron voor Egypte en de Soedan loopt zonder ooit op te drogen voor meer dan 1600 km door de verzengende Soedanese woestijn zonder een druppel regen en zonder beduidende zijrivieren. Herodotos was in 460 v.C. de Nijl ofgereisd en tot Assoean gekomen. Nero zond soldaten om de bron te zoeken, maar ze bleven

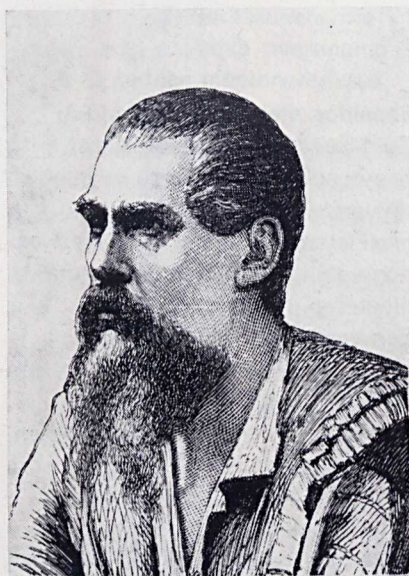
hopeloos steken in de Sudd in Zuid-Soedan, een moeras met papyrusplanten, rottende vegetatie, drijvende eilanden vol malaria-muskieten en ander ongedierte, waar nog velen na hen in zouden rondploeteren. Een verslag uit de 1ste eeuw na Christus spreekt van Diogenes, een Griekse koopman die een tocht maakte van Zanzibar uit, het binnenland in, waarbij hij twee grote meren gevonden had en een met sneeuw bedekt gebergte, dat hij het Maan-gebergte noemde. Op een kaart van Ptolomeus in 150 n.C. werden deze aangegeven. De West-Europeanen waren laat-komers aan de kust van Oost-Afrika. De Chinezen, Perzen, Indiërs en Arabieren echter maakten gebruik

Speke en Grant uit: A. Moorehead: *The White Nile*.

Henry Stanley. Uit: A. Moorehead: *The White Nile*.

Richard Burton, een avonturier in opstand tegen het Victoriaanse Engeland, sprak en las 29 talen.

Uit: Parool/Life.

David Livingstone

Uit: Parool/Life, *De Dierenwereld van Afrika*.

Samuel en Florence Baker, een rijk echtpaar, streefden er ondanks alles naar de bronnen van de Nijl te vinden. Zij 'besloten liever onderweg te sterven dan onverrichterzake terug te keren.'

Uit: Parool/Life.

'Dr. Livingstone, neem ik aan?' uit: *Parool/Life*.

van de Moessonwinden: Van november tot februari blies deze in hun zeilen van Azië naar Afrika, om hen van april tot september weer even betrouwbaar terug te voeren. Aan de kust van Tanzania zijn Chinese munten gevonden van twaalf eeuwen terug, en aardewerk van nog oudere datum.

In de 7de eeuw ontstonden Arabische nederzettingen aan de kust, terwijl verschillende steden met Arabische namen als Mombasa, Dar es Salaam en Zanzibar uit de 12e en 13de eeuw dateren.

De Portugezen kwamen er omstreeks 1500 en stichtten handelsposten, maar ze wisten zich op den duur niet te handhaven tegenover de Arabieren.

In 1857, het jaar, dat de grote Engelse ontdekkingsreizen naar de Nijlbronnen begonnen, bestond er een Sultanaat van Zanzibar dat ook een smalle kuststrook omvatte. De Sultan had het monopolie op de ivoor- en slavenhandel. In het

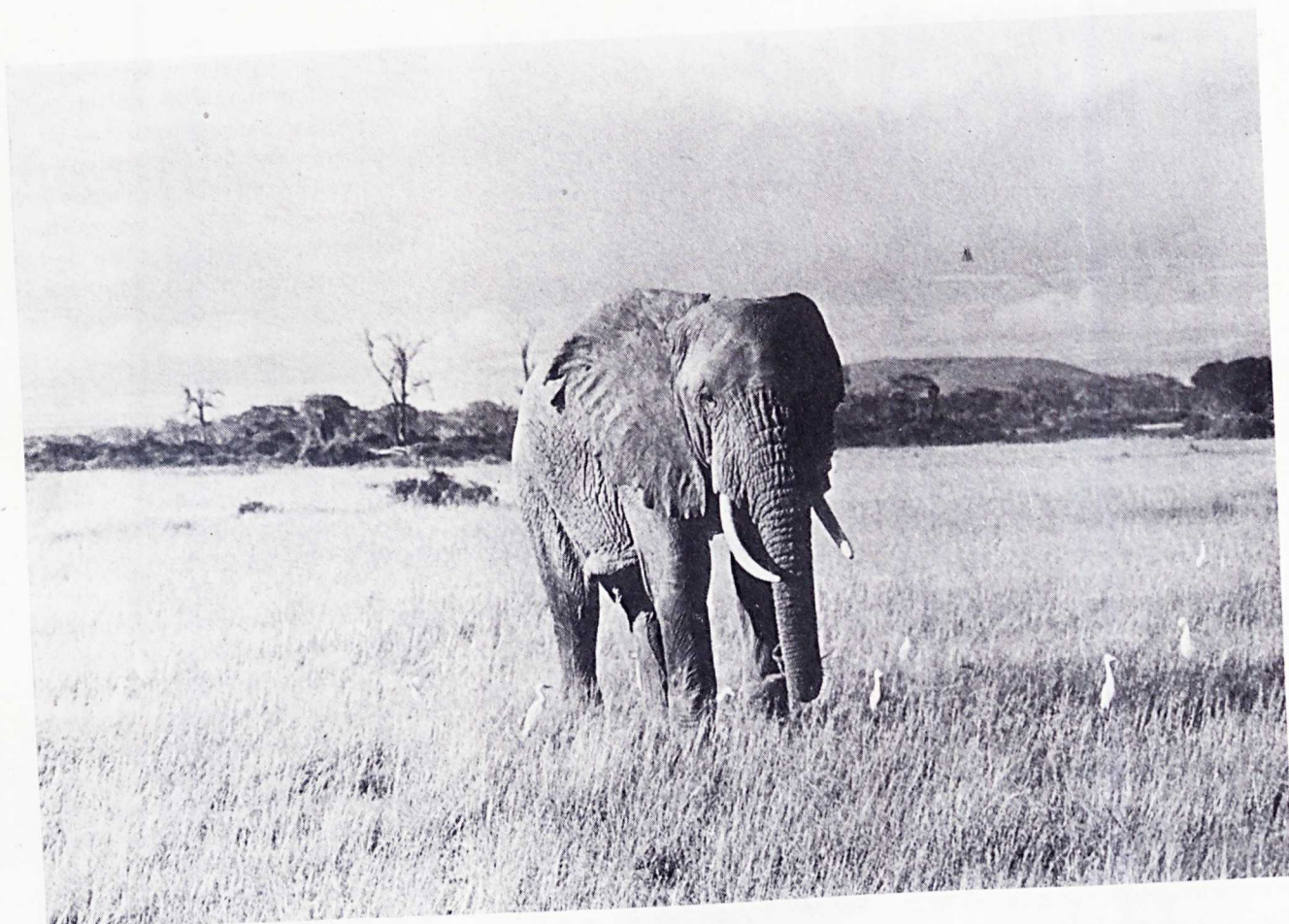
binnenland waren verschillende Arabische handelsposten, van waaruit slaven werden gehaald, die meteen het ivoor naar de kust konden dragen, en, als ze niet onderweg waren bezweken, op de markt in Zanzibar werden verkocht voor Arabië, Perzië en Turkije.

De oplossing van het 2000 jaar oude mysterie van de Nijlbron tenslotte werd de beloning van het doorzettingsvermogen van vier mannen... en een vrouw, en nam twintig jaar in beslag.

De eersten waren Burton en Speke, officieren uit het Brits Indische leger, die in 1857 de slavenroute volgden van Zanzibar tot Tabora met hun dragers, kamelen en ezels. Van Tabora uit stootten ze door naar het westen en stonden in 1858 aan het Tanganyika meer. Was hier de bron en dit een der meren van Diogenes? Ze strompelden naar de Noordelijkste punt en vonden de Ruzizi-rivier, die er - o, jammer - instroomde en niet eruit. Ze waren

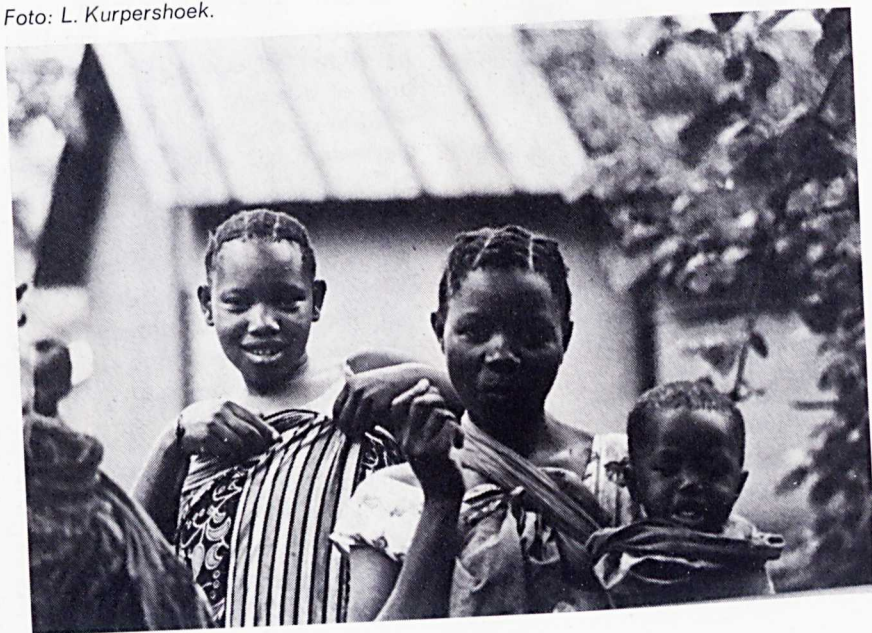
te ziek om het enorm langwerpige meer om te reizen en trokken terug op Tabora. Speke hoorde van de Arabieren van het bestaan van een Noordelijker meer. Hij scheidde zich af en stond in 1858 in Mwanza voor een enorme watervlakte, die hij het Victoriameer noemde. Hij voelde dat hier de bron te vinden moest zijn. Na een ellendige tocht terug naar Zanzibar ontstond onenigheid tussen Speke en Burton. De laatste hield het bij het Tanganyika meer, en geloofde niet in één groot Victoriameer. Speke kwam twee jaar later terug met Grant om rond dit meer te kunnen trekken. Ze bleven jaren weg tot in 1862 Speke aan de Noordzijde van zijn meer, bij het huidige Jinja, een waterval vond, die met donderend geweld een rivier vormde, die noordwaarts stroomde! In rafels en onder de zweren trok het tweetal naar het Noorden, waar een hulpexpeditie hen opving aan de zuidgrens van de Soedan. Hierbij waren Samuel Baker en zijn jonge vrouw, een welgesteld koopman, die op eigen kosten, en toegerust met de gegevens van Speke en Grant op onderzoek uitgingen. Ze werden geteisterd door malaria maar bereikten desondanks in maart 1864 het Albert Meer. Was dit nu een bron of waren er meerdere? Het werd langzamerhand moeilijk met al die meren. (De werkelijkheid is, dat de Victorianijl uit Speke's meer samenvloeit met de Albert Nijl uit Baker's meer).

Ze verongelukten bijna bij de Murchison watervallen, waar een boos nijlpaard hun bootje omkiepte en ze ternauwernood aan de krokodillen ontsnapten. Op dit moment zijn er nog altijd krokodillen en nijlpaarden te zien, want de Murchisonfalls liggen in een wildpark. Via de Soedan wist het ondernemende echtpaar weer thuis te komen, maar de verwarring was

Koereigertjes bij olifant. Foto L. Kurperhoek.

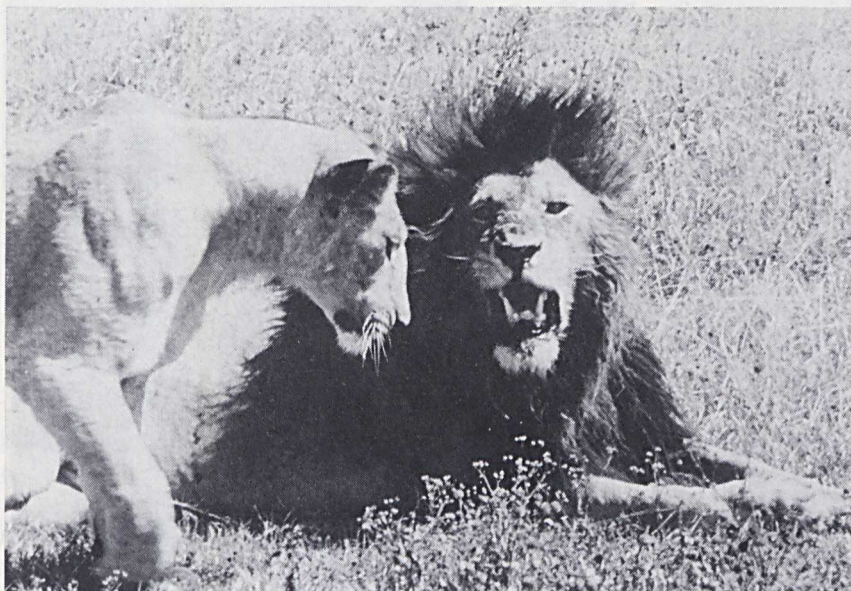
Foto: L. Kurpershoek.

nog groter geworden. Speke was gestorven en Burton hield vast aan 't Tanganyikameer. De veteraan David Livingstone, zendeling, slavernijbestrijder en ontdekkingsreiziger, die zoveel jaren Centraal Afrika zuiderlijker had doorkruist, werd verzocht het Tanganyika meer te onderzoeken. Het werd in 1866 de laatste reis van de toen ruim vijftigjarige. Hij kreeg een reeks tegenslagen te verduren: ziekte, gestolen voorraden, en het zoeken naar een Nijl die er niet wàs. Toen men drie jaren niets van de beroemde man had gehoord, kreeg de reporter Henry Stanley van de Amerikaanse New York Herald, zijn krant, de opdracht Livingstone op

Victoriameer.

te zoeken. Stanley liet niets merken bij de Engelse gezant in Zanzibar en trok erop af. Hij vond de arme zieke man in 1871 in Ujiji aan het meer, waar de beroemde woorden 'Dr. Livingstone I presume?' werden gesproken. Stanley bevoorradde Livingstone royaal, zodat deze weer

verder kon trekken. Diens tocht eindigde in het huidige Zambia, waar hij de Lualaba-rivier voor de Nijl aanzag en in 1873 aan uitputting stierf. Zijn toegewijde bedienden droegen zijn lijk over land naar Zanzibar, van waaruit het naar Engeland werd vervoerd en bijgezet

in de Westminster Abbey.

Maar men was niet verder gekomen en het zou Stanley zijn, de naar Amerika geëmigreerde weesjongen uit Wales, die met zijn niets ontziende, doordouwende eerezucht op zijn reis van 1874 tot 1877 de opheldering zou verschaffen. Hij voer met een meegebrachte boot in 57 dagen rond het Victoria meer, (het was dus echt één meer, niet een heleboel kleintjes) met één overloop, de Ripon watervallen van Speke. Hij voer eveneens het Tanganyika meer rond, waar geen enkele rivier uitstroomt, hij ontdekte het Maangebergte van Diogenes en Ptolomeus: het besneeuwde Ruwenzori gebergte in Oeganda, aan welks zuidelijke voet het Edward meer (wéér een) en het noordelijke Albert meer liggen.

Alsof dit niet genoeg was, voer hij de Lualaba rivier af, die hem na veel ongelukken en het verlies van meer dan de helft van zijn mensen via de Congo rivier, waarvan het een zijrivier bleek te zijn, naar de Westkust van Afrika voerde. In het spoor van de ontdekkingsreizen volgden de zendelingen en missionarissen, dan de kooplui en tenslotte de kolonisatie.

In 1890 werd Tanganyika Duits-Oost-Afrika, terwijl Oeganda en Kenya Brits werden. In 1918 moest Duitsland Tanganyika aan Engeland afstaan. In het laatste decennium tenslotte kregen de landen zelfstandigheid: Tanganyika in 1961, Oeganda in 1962 en Kenya in 1963. Wat vindt de reiziger in Tanzania? Allereerst de hoogste berg van Afrika, de besneeuwde Kilimandjaro van bijna 6000 meter hoogte. Eveneens in het Noorden ligt de grootste uitgedoofde krater ter wereld, de Ngoro-Ngoro op welks bodem duizenden wilde dieren leven: wildebeesten (gnoe's) zebra's, leeuwen, neushoorns, hyena's,

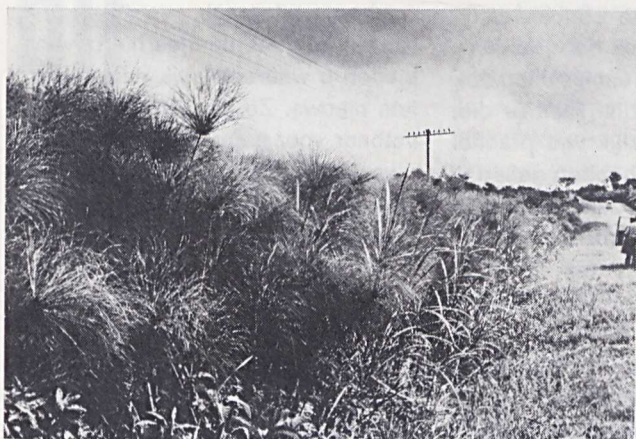
Jachtpanther. Foto L. Kurpershoek.

Thomsongazellen in de krater.

Kilimandjaro's sneeuwtop.

Paryrus-planten.

Ngoro-Ngoro krater vanaf de rand.

jakhalzen, struisvogels, flamingo's en vele soorten gazellen. De diameter is 16-18 km. Langs dezelfde route ligt het Manyara meer Reservaat, waar de leeuwen de gewoonte ontwikkeld hebben in de bomen te liggen slapen. Het beroemde Serengeti-park grenst aan het Victoriameer, het wildpark waar de Grzimek's hun spaargeld en hun leven inzetten om het wildleven te bestuderen en te behouden. Tussen dit park en de krater ligt nog een uiterst interessante kloof: de Olduvai-gorge, waar de hele familie Leakey uit Nairobi, man, vrouw en

zoons opzienbare vondsten deden over de evolutie van mensaap tot mens. Hij noemde de oude vorm: homo habilis, het wezen in staat zelf werktuigen te maken. Behalve oude schedels en beenderen vonden zij honderden van die oude stenen beitels en messen. Het land zelf ligt op een hoogvlakte en er heersen dan ook, ondanks de ligging iets bezuiden de evenaar, voor een Europeaan goed uit te houden temperaturen, omdat 's nachts een weldadige afkoeling optreedt. Het Victoriameer zelf ligt al op 1100 meter boven de zee-

spiegel. Op de hellingen van de Kilimandjaro kweekt men koffie, maar het land is de grootste wereldleverancier van sisalvezels. Verder groeien er thee, aardnoten en suikerriet. Er zijn ook mijnen, waar men goud en diamanten delft. Aan de laaggelegen kusten alleen komen kokospalmen voor, in onze ogen zo kenmerkend voor de tropen. De visserij in het Victoriameer tenslotte is voor de bevolking rond dit meer van groot belang als eiwitbron.

H. W. v. Buuren.

Hip Ride : is spelling bijzaak ?

Tja, ik had u nog wat Strine, pardon Australisch Engels, beloofd; die belofte staat op bladzij 82 van het Aprilnummer van 1970. Wat zou Hip Ride in de taal van het vijfde continent betekenen, vroeg ik me laatst af. Ik zag die kreet staan in het boekje dat een Australiër me had geleend; u weet wel, na het colloquium van de Nijverheidsorganisatie. In het Engels dat wij van Engeland kennen, betekent hip gewoonlijk heup en ride is dan rit, nietwaar? Dus: heuprit, maar dat leek me, ook voor eventuele bewonderaars van kangeroes en hun hebbelijkheden, een stout stukje. Nee, in het Strine blijkt hip ride hetzelfde te zijn als hit parade in het Amerikaans en Brits Engels. Nou ja, dan moeten we even spreken, niet alleen lezen; dan wordt alles duidelijk. Tenminste, wanneer we al uitsprekend beseffen dat hipride, - ja, als één woord gezegd -, en hitparade, ook als één woord uitgesproken, niet meer dan twee verschillletjes opleveren. Hoort u wel? In het Strine maken we in de laatste lettergreep een andere tweeklank, en de t in het eerste stukje van het woord slikken we gewoon in.

De spelling van Hip Ride en van Let stalk Strine, dit is de titel van het bewuste boekje, en van al de taalgrapjes daarin vermeld is vernuftig. Die spelling is namelijk gebaseerd op twee hoofdzaken. De schrijver weet, dat zijn lezer een Engelse klankvorming pleegt en dan liefst alle woorden zoveel mogelijk aan elkaar lijmt. Bovendien weet hij, dat zijn lezers gevoel hebben voor humor.

Toen ik die twee hoofdzaken had ontdekt, wat is ontdekt, goed: gevonden, ben ik wat gaan filosoferen, wat is filosoferen, goed: nadenken. Over spelling, en over alle trammelant daarmee verstrengeld.

Spelling van het Amerikaans, Australisch en Brits Engels. Spelling van het Nederlands; vroeger, nu, in 1980, nog later. Bij dat peinzen bladerde ik wat in boeken, tijdschriften en kranten; Engelse en Nederlandse vooral. Ik dacht ook aan de cursussen Nederlands voor Anderstaligen, die ik in TNO geef. En aan de TNO-cursussen voor rapportage, in Amerikaans en/of Brits Engels, die ook al jaren tot mijn taak behoren.

Nou moet u niet denken, dat mijn gewroet in die spellingspullen een stuk of wat belangrijke toegepaste taalwetenschappelijke conclusies heeft opgeleverd. Nee hoor, alleen een paar puntjes die u misschien ook van dienst kunnen zijn. Puntjes die, eerlijk gezegd, tamelijk wat practici al veel eerder dóór hebben gehad. Ik zal die paar hoofdzaken, en bijzaken, even noemen. Gemakshalve genummerd, hoewel dat misschien een tikkeltje geleerderig lijkt.

1. De mens spreekt, van kindsbeen af, eerder dan dat hij schrijft; vooral wat betreft zijn moedertaal, of die nu Australisch, Frans, Nederlands of Swahili is. Een waarheid als Us Mem, de Friese koe.

2. Als spreken en schrijven, - in en buiten TNO -, per definitie een vooral communicatieve functie hebben, impliceert elke spreker minstens één luisteraar en elke schrijver minstens één lezer. Dus moet de spreker, ter tale gezien, zijn luisteraar(s) gerieven en de schrijver zijn lezer(s). Waar of niet?

3. Spelling is één onderdeel van het systeem waarmee de mens zijn taal, - al schrijvend, tikkend of drukkend -, kan afbeelden.

4. Spelling is gebaseerd op afspraak; het gehele schrift, alfabet, arsenaal van leestekens, steunen eveneens op afspraken. Mooi woord, leestekens; de lezer

moet erdoor geholpen worden.

5. Alleen het internationaal afgesproken systeem van fonetisch schrift kan volledig duidelijk, wetenschappelijk verantwoord, spraakklanken weergeven. Elke andere spelling is een min of meer gebrekkige benadering van de werkelijkheid. Dus, eigenlijk, bijzaak.

6. Dat fonetisch schrift, kijk maar eens in uw woordenboek, zou misschien wat beter bekend moeten worden. Dan zouden zaken die ter tale belangrijker zijn dan spelling misschien wat meer aandacht krijgen. Bij voorbeeld: woordgebruik, zinsbouw, uitspraak.

Nou ja, die zes puntjes hierboven bieden u waarschijnlijk nauwelijks iets nieuws. Ze zijn, lijkt mij, wel vatbaar voor commentaar; ook het uwe. Dat lees ik dan graag, in dit blad. Maar vóór u gaat schrijven, met spellen inclusie, zou een talenspelletje de spellingspullen zeker in het juiste kader van betrekkelijkheid kunnen schuiven. Ik bedoel Scrabble, kent u toch wel? Speel dat voortaan ook eens met de afspraak dat, behalve Nederlandse, ook Engelse woorden op het bord mogen worden gevormd. Of Franse, hindert niet; Vuurlandse voor mijn part. Spellens kan ook recreatief zijn. Denk maar aan Hip Ride.

John B. A. Nijssen

Wat doet u bij TNO?

Dit is geen onvriendelijke vraag. Eigenlijk had ik als titel in dit stukje gekozen 'Wat doet u bij TNO of Hoe moet u de Volkstellingsvragen over het beroep beantwoorden?' De hoofdredacteur had echter bezwaar tegen een dergelijke titel. Die deed hem teveel denken aan de titels van goedkope sensatie-romans uit het begin van deze eeuw, zo iets als: 'De eenzame op de Johannesburg of Het doorgezaagde weesmeisje.

Velen zullen zich wellicht verbaasd afvragen of die volkstellingsvragen over het beroep dan zo moeilijk zijn. Nee, dat zijn ze niet, maar u moet niet vergeten dat TNO iets unieks is, wat ook zal blijken bij de beantwoording van één van die vragen; verder meen ik dat we ook wel mogen stellen dat velen van de TNO-medewerkers iets unieks doen. En het is nu eenmaal zo bij het bedrijven van statistiek - en wat is een volkstelling anders? - dat het altijd moeilijk is om de unieke gevallen onder te brengen. Welke zijn nu die vragen over het beroep? (Tussen haakjes, alle vragen, die samenhangen met het beroep staan op bladzijde 5a en 5e van het boekje ponskaarten, dat in de plaats is gekomen van de vroegere volkstellingsformulieren; ik zal zo'n kaart verder een telkaart noemen).

De twee eerste vragen luiden:

1a. Welk beroep/welke functie oefent zij/hij uit? (zie los bijgevoegde toelichting).

1b. Omschrijving van de werkzaamheden die in dit beroep/deze functie worden verricht.

Uit de toelichting, die tegelijk met de vragenlijst (het boekje telkaarten) wordt verstrekt blijkt dat uitsluitend het hoofdberoep moet worden vermeld, d.w.z. het beroep

of de functie waaraan de meeste arbeidstijd wordt besteed. Voorts blijkt uit de toelichting dat technici, wetenschappelijke werkers, leidinggevende personen hun functie en vakgebied moeten opgeven en niet hun studierichting. De bedoeling van de vraag over het beroep, is om te weten te komen wat de mensen doen, niet wat ze geleerd hebben.

Per slot van rekening, iedereen vergeet veel van dat, wat hij geleerd heeft, als hij het niet geregeld bijhoudt hetzij in zijn werk hetzij als zijn hobby. In de toelichting wordt erop aangedrongen een beroep of functie zo nauwkeurig mogelijk op te geven. Er worden voorbeelden gegeven hoe men het niet en hoe men het wel moet doen: *niet metaalbewerker* maar revolverdraaier, gereedschapmaker, automaatbediener, constructiewerker en dergelijke, *niet kantoorbediende* maar correspondent, personeelsadministratieemployé, typiste, boekhoudmachine-bediener of dergelijke.

U zult in de toelichting dit allemaal kunnen nalezen. En ook na het gelezen te hebben zullen vele TNO-ers nog zeggen: ik weet eigenlijk niet hoe ik mijn beroep of functie in een enkel woord kan aanduiden. Anderen, soms hangt dat af van het instituut waar gewerkt wordt, weten, hoe in de salarisadministratie van hun instituut hun functie genoemd wordt. Helaas is het nog niet zover gekomen, dat hetzelfde beroep, of dezelfde functie, bij verschillende TNO-instituten altijd dezelfde naam draagt. Nu weet ik wel dat bij verschillende TNO-instituten de werkzaamheden nooit echt gelijk zijn. Zelfs als er volkomen eenheid in de benaming van beroepen en functies bij alle TNO-instituten zal zijn gekomen, dan nog zal het, voor

de doeleiden waarvoor beroep en functie bij de volkstelling gevraagd wordt, niet voldoende zijn, om deze standaard-beroeps of -functienaam op te geven.

Terwijl in vraag 1a naar de functie of het beroep gevraagd wordt, wordt in vraag 1b gevraagd naar de aard van de werkzaamheden, die in dit beroep verricht worden. Dit is vooral van belang als de beroepsnaam verkeerd begrepen kan worden. Zo zijn er TNO-instituten waar 'trouble-shooting' een belangrijk onderdeel van de taak van een aantal medewerkers is. Deze medewerkers, die bijvoorbeeld (bij het Vezelinstituut) als beroep textiel-technoloog hebben opgegeven, zullen dan bij 1b kunnen opgeven: trouble-shooting in weverijen. In een ander instituut zal een TNO-er die op vraag 1a geantwoord heeft dat hij werkzaam is als natuurkundig ingenieur onder 1b kunnen toevoegen, dat hij belast is met het ontwikkelen van optische instrumenten.

De bedoeling van de vragen 1a en 1b is, dat de statistieken die uiteindelijk op grond van deze volkstelling gemaakt worden een zo goed mogelijk beeld geven van de beroepen die in Nederland uitgeoefend worden. U moet zich hierbij wel voor ogen houden dat de diverse telkaarten die samen het volkstellingsformulier vormen op het Centraal Bureau voor de Statistiek (C.B.S.) van elkaar gescheiden worden en dat de personen die de gegevens over het beroep coderen geen inzicht hebben in de overige gegevens door de getelde verstrekt. Zij weten dus bijvoorbeeld niet, wat diens leeftijd of opleiding is. De naam blijft helemaal voor de codeur verborgen; de kaart met naam en adres wordt op een aparte plaats op het C.B.S.

bewaard. Pas als alle gegevens, ook die van de andere kaarten verponst zijn, wordt in de rekenautomaat - een Philips-computer - per persoon (ik herhaal nogmaals, de naam van de persoon komt *niet* in de rekenautomaat!) een onderling verband tussen de gegevens gelegd, eerst om te controleren of er geen innerlijke tegenstrijdigheden zijn. Zou men daarbij een meisje van 16 jaar vinden, dat opgaf directeur van een bedrijf met meer dan 50 werknemers te zijn of een 93-jarige man die opgaf beroepssportman te zijn, dan zouden de gegevens, die voor het beroep van belang zijn opnieuw bekeken worden. Men zou in de eerste plaats nagaan of er geen pons- of codeerfout gemaakt was. Vrijwel altijd zal blijken dat iets dergelijks het geval was. In de zeldzame gevallen, dat de onwaarschijnlijkheid niet opgehelderd kan worden, zal men het beroep als onbekend coderen.

Dus om de wijze van beantwoording van vraag 1a en 1b samen te vatten, geef onder 1a uw beroep of functie zo duidelijk en volledig mogelijk op en geef in 1b zo mogelijk nog een toelichting betrekking hebbende op het soort werk wat u doet en o.a. of dit vooral betrekking heeft op onderzoek en ontwikkeling of op keuren en meten of op 'trouble shooting' en voegt u daaraan toe in welk vakgebied dit werk verricht wordt b.v. metaalbewerking of betonconstructie.

Ik heb bij het voorafgaande mij vooral gericht tot de TNO-ers, die toegepast natuurwetenschappelijk werk in engere zin verrichten. Daarnaast zijn er natuurlijk ook vele andere werkers die maken dat de eerstgenoemden dit rustig kunnen doen; de administratieve medewerkers, de directeuren - die meestal, als u in hun hart zou kunnen kijken, jaloers zijn op de

research-werkers - de mensen die op de werkplaats werken en niet te vergeten zij die ons geregeld van onze koffie, thee en koffiemaaltijd voorzien.

Vraag 2 van blad 5A zal niemand moeilijkheden bezorgen. Hierin wordt gevraagd of de getelde zijn (hoofd)beroep of functie in loondienst of als salaristrekkende uitoefent, dan wel als zelfstandige of, derde mogelijkheid, als medewerkend in het gezinsbedrijf. Het zal duidelijk zijn dat alle TNO-medewerkers, hoe zelfstandig zij ook mogen zijn, onder de eerste groep vallen, loon- of salaristrekkend.

De beantwoording van de derde vraag kan voor sommigen wellicht problemen geven. Hierin wordt namelijk gevraagd aan hoeveel personen u of als zelfstandige of in een leidinggevende functie leiding geeft. Omdat geen TNO-er voor eigen risico werkt en dus, voor de volkstelling, geen TNO-er als zelfstandige beroepsbeoefenaar geldt (of moet ik zeggen meetelt?) zult u wellicht over dat zelfstandige heenlezen en zich afvragen hoe het mogelijk is een leidinggevende functie te hebben en aan nul mensen leiding te geven. Deze laatste mogelijkheid is bedoeld voor de kleine zelfstandige, zoals winkeliers of boeren die hun bedrijf zonder hulp van anderen drijven. Natuurlijk hebben directeuren en onderdirecteuren een leidinggevende functie. De leider van een projectgroep wiens belangrijkste taak is mede te werken aan het project zelf heeft - voor het doel van de volkstelling - niet primair een leidinggevende functie. Leidinggevend is voor de volkstelling slechts hij, van wie de voornaamste taak is om te zorgen dat het werk van zijn medewerkers goed verloopt;

hij zal zich natuurlijk wel geregeld met het werk bezighouden maar het merendeel van zijn tijd zal bezet zijn door andere bv. administratieve en financiële besommeringen, werkverdeling of dergelijke. Sommigen onder u, zullen dit wellicht een ongelukkige definitie van leiding geven vinden, maar laten we er ons aan houden. Elke definitie heeft zijn bezwaren, de door de volkstelling gehanteerde definitie is althans voor vele gevallen zeer goed. De statistiek wordt alleen bruikbaar als iedereen dezelfde definitie hanteert.

Vraag 4 die uitsluitend voor zelfstandigen geldt behoeft door TNO-ers niet beantwoord te worden. Bij vraag 5a, 'Waar werkt hij/zij', geeft u het *instituut* op waar u werkzaam is (dus niet de TNO-organisatie waaronder u valt). Bij vraag 5b, 'Wat voor soort bedrijf, kantoor, zaak, praktijk of andere instelling is dit?' Kunt u antwoorden: 'Research organisatie'.

Bij vraag 5c, 'In welke afdeling (welk onderdeel) werkt hij/zij', geeft u de afdeling van het instituut op waar u werkt. Zij die administratieve werkzaamheden verrichten geven hier op 'administratie'. Is er een boekhoudkundige afdeling, waar uitsluitend of vrijwel uitsluitend boekhoudkundig werk verricht wordt dan opgeven: boekhouding.

Bij 5d: 'Is het bedrijf of instelling van het rijk . . .', geeft u op: bij de wet ingesteld rechtspersoon. Alleen die TNO-ers, die bij een instituut werken dat *stichting* in zijn naam draagt, zoals 'Stichting Instituut voor Grafische Techniek TNO' geven op: Stichting.

Bij vraag 8: 'Wat is het adres waar hij/zij werkt of zich dagelijks voor of na het werk meldt?' beantwoordt u door het adres van het instituut op te geven. Er zijn bij TNO personen, die in de buitendienst werken en

niet geregeld naar hun instituut gaan. Deze personen moeten ook het adres van het instituut opgeven. Wel is waar staat onder deze vraag op de telkaart cursief gedrukt: 'Indien geen vast werkadres of meldingspunt adres van werkgever vermelden', en wel is waar is de werkgever van elke TNO-er of de Centrale Organisatie of een Bijzondere Organisatie, maar hier hebben we weer zo een geval dat de formulering van de vraag niet op de altijd min of meer unieke TNO-situatie slaat. TNO-ers in de buitendienst moeten altijd als meldingspunt bij vraag 6 het adres van hun instituut opgeven.

Ten slotte nog een opmerking over gedetacheerden, zowel militairen die bij een laboratorium van de Rijksverdedigingsorganisatie gedetacheerd zijn, als TNO-ers die bij een ander TNO- of ook wel een niet-TNO-instituut gedetacheerd zijn. Deze gedetacheerden moeten als bedrijf en meldingsplaats opgeven het instituut of de instelling waar zij gedetacheerd zijn, ongeacht wie hun salaris betaald.

Ik geloof dat de vragen, die op de andere telkaarten voorkomen zelden of nooit tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven, wellicht met uitzondering van één vraag, die op telkaart 2 staat. Vraag 8 van telkaart 2 luidt:

Is hij/zij:

Hoofd van een huishouden, echtgenote van het hoofd, ongehuwd lid v/h hoofd, alleenstaand? Indien geen van deze vragen met ja beantwoord kan worden dan moet op de achterkant van de telkaart de relatie tot het hoofd aangegeven worden. Hoe nu deze vraag in te vullen als twee of meer vrienden of vriendinnen samenwonen? Steeds is er dan wel één, die het huurcontract getekend heeft of eigenaar van het huis is. Deze geeft zich dan

op als hoofd van het huishouden. De anderen geven op de achterkant aan, dat zij bv. vriend of vriendin van het hoofd zijn.

Ik wens u veel succes en weinig moeilijkheden met de invulling in de telformulieren toe.

Dr. E. F. Drion.

Spreekuren maatschappelijk werkster

1. Voor 's-Gravenhage en omgeving:

Maandag 9-10 uur en vrijdag 9-10 uur: Hoofdkantoor TNO, Juliana van Stolberglaan 148, 's-Gravenhage; tel. 070 - 814481.

2. Voor Delft - Rijswijk:

Dinsdag 9-10 uur: TNO-instituten Zuidpolder, tel.: 01730 - 37000; vrijdag 14-15 uur: Plaspoelpolder Rijswijk, Lange Kleiweg 5, Rijswijk, tel.: 01730 - 38222.

3. Voor Utrecht en omgeving:

Eerste en derde woensdag van de maand 10-11 uur: Medisch Fysisch Instituut TNO, Da Costakade 45, Utrecht, tel.: 030 - 35141.

De maatschappelijk werkster, mevrouw N. Oud-Koet, is voorts telefonisch bereikbaar op het Hoofdkantoor TNO, tel.: 070 - 814481, toestel 428.

Bij afwezigheid kunt u zich in verbinding stellen met mejuffrouw M. Sixma, toestel 215, of mej. H. van Hattem, toestel 428.

Contract Collectieve Ziektekostenverzekering

TNO

Naar aanleiding van een verzoek van de Centrale Personeelsraad om alternatieve mogelijkheden voor de Collectieve Ziektekostenverzekering TNO te bestuderen is aan een aantal verzekeringsmaatschappijen gevraagd offerte uit te brengen.

De binnengekomen aanbiedingen, een 12-tal, lagen in grote trekken niet voordeliger of aantrekkelijker dan het bestaande contract met de Centrale Algemene Verzekeringsmaatschappij; ook werd weinig of geen variatie geboden.

Derhalve werd na overleg met de Centrale Personeelsraad besloten onze relatie met de Centrale Algemene Verzekeringsmaatschappij te continueren. Tevens werd besloten binnen het raam van deze relatie aan bovengenoemde maatschappij offerte te vragen voor een geheel nieuw collectief contract of voor wijzigingen in het bestaande contract.

Enkele maanden voor de jaarwisseling 1970/1971 bent u geconfronteerd met een voorstel, waarin een alternatief werd geboden voor de vergoeding van de kosten van huisarts en apotheek en een keuze in de klasse van ziekenhuisopname e.d.

Bij een collectief contract met gunstiger condities dan in individuele overeenkomsten mogelijk zijn, is men niet vrij in het onbeperkt stellen van alternatieven, omdat juist de uniformiteit bij een groot aantal verzekerden voordeliger werkt.

Daarom conditioneerde de Centrale Algemene Verzekeringsmaatschappij dat een geheel nieuw contract slechts kon worden gesloten, indien dit door 70% van de medewerkers werd aanvaard en de overige deelnemers verplicht zouden zijn ook deze vorm van verzekering te accepteren. Deze voorwaarde wekte veel weerstand

op bij hen, die voorstander waren van het bestaande contract.

Bij het vergelijken van de beide u in een enquête voorgelegde alternatieven bleek verder, dat het voorstel voor een gewijzigd contract voor de verzekerden in de meeste gevallen nadeliger uitviel dan het bestaande, derhalve is op dit voorstel niet ingegaan. Dit te meer omdat bij het aanhouden van het bestaande contract de mogelijkheid werd geboden naast enige andere wijzigingen, in de derde klasse te worden verpleegd in plaats van in klasse 2B. Vooral voor hen die juist met hun salaris boven de loongrens komen wordt bij verzekering in de 3e klasse een compensatie verkregen voor de f 125,- eigen risico in de kosten van huisarts en apotheek, doordat de tegemoetkoming van de werkgever voor de derde klasse verzekering gelijk is aan die bij verzekering in klasse 2B. Inmiddels hebben de verzekerden over dit alternatief hun mening kunnen geven. Het blijkt, dat in totaal 121 van de 2040 verzekerde gezinnen (= 6%) voor de derde klasse ziekenhuisverpleging hebben gekozen. Van deze derde klasse-verzekerden heeft 26% een salaris tot f 1.400,- per maand en 74% een salaris daarboven.

Bij de collectieve ziektekosten-verzekeringsadministratie zijn thans 2040 gezinnen ingeschreven met 3680 volwassen deelnemers en 3146 kinderen.

Hoewel geen verband houdend met deze contractwijziging zij onder dit hoofd nog vermeld, dat dezer dagen bij het interpreteren van artikel 6 lid 3 van de polisvoorwaarden is gebleken, dat de daarin gestelde termijn van een jaar, voor het indienen van claims geen kalenderjaar betreft, doch de periode van een jaar na datering van elke

ontvangen nota (de 'datum van opeisbaar worden').

Het is derhalve aanbevelenswaardig om bij het op een datum bereiken van het eigen risico ad f 125,- c.q. f 250,- de na deze datum ontvangen rekeningen zo spoedig mogelijk in te dienen bij de Centrale Algemene Verzekeringsmaatschappij. Ten bewijze dat de grens van het eigen risico is overschreden dienen de daarop betrekking hebbende rekeningen uiteraard mede te worden overgelegd.

Een buikje van vijf millimeter is al de uiterste grens

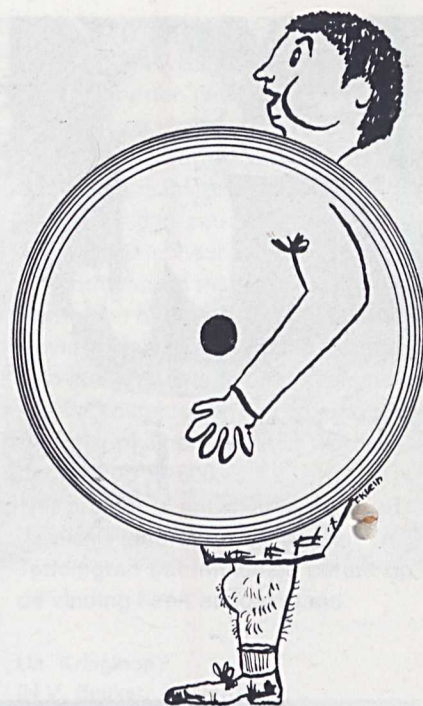
Een buikje is een al of niet langzaam verlopende verdikking op een plaats waar geen verdikking mag voorkomen. U hoeft niet te schrikken, we bedoelen niets persoonlijks. We trekken de vergelijking alleen maar, omdat behalve mensen ook papierrollen dergelijke verdikkingen kunnen vertonen. Die zijn dan gewoonlijk minder opvallend, omdat het daarbij doorgaans maar om luttele millimeters gaat. Anders gezegd: als een papierrol die in een snelle rotatiepers moet meedraaien niet helemaal precies rond is, maar variaties in zijn doorsnee vertoont (heel sterk overdreven zou je kunnen zeggen dat zijn doorsnee dan een ellips wordt) dan kunnen zich in die pers vreemde dingen voordoen. Hoe stabiel en hoe vervaarlijk zelfs grote rotatiepersen er achter de

spiegelende ruiten van een drukkerij ook uit kunnen zien, ze hebben wel kwetsbare plekken. Papierbreuk is er een van en aangezien de krant altijd vlak voor de bezorging draait, is papierbreuk op dat moment een tegenslag die geld kan kosten. Afgezien nog van het feit dat een krantelezer er aan gewend is - en terecht - de krant op een bepaalde tijd in de bus te hebben. Papierbreuk kan voorkomen wanneer de rol niet even dik is, en een afwijking, een buikje, vertoont.

Er kunnen ook andere oorzaken zijn net zo goed als er ook andere narigheden met het papier kunnen zijn, maar ditmaal willen wij ons uitsluitend tot het papier met een buikje bepalen. We willen namelijk het gebruik van het vreemdsoortige pistool verklaren dat men ervoor bedacht heeft. Het is geconstrueerd door een Frans ingenieur, J. L. Poujade, die aan het hoofd staat van de Société Professionnelle des Papiers de Presse, een onderzoeksinstituut voor krantepapier. Kern ervan is een wielje dat aan een beweegbaar staafje is bevestigd. Men houdt het met de hand om de pistoolachtige handgreep tegen de draaiende papierrol; het staafje schuift als er afwijkingen zijn heen en weer en registreert de afwijkingen precies op een velletje papier dat er langs schuift.

Voor het geval u pienter dacht te zijn: dat met de hand er tegenaandrukken brengt geen complicaties mee; het schijnt van geen betekenis te zijn bij de registratie van de bewegingen van de rol.

Als deze Excentrograph - aldus de heer Poujade - een afwijking van vijf millimeter aangeeft, is er reden om op je hoede te zijn voor storingen. Vijf millimeter is niet weinig; een Nederlandse krantedrukker die zelf ook proefjes in deze richting heeft

genomen, vond dat twee millimeter al aanleiding gaf tot schokken en stoten, kortom tot een ongeregelde papierloop en dat kun je bij een sneldraaiende rotatiepers al moeilijk hebben.

Over de toelaatbare grootte van de afwijking mag men dan van mening verschillen, een feit is het dat het instrument een afwijking duidelijk registreert.

En daar begint naar onze mening de weg naar beterschap; als er klachten zijn in een technologisch proces is het eerste wat geschieden moet, vaststellen wat de klachten zijn, hoe groot en hoe vaak. Kortom: meten. Daarna komt het weten. Poujade's pistool kan het meten en daarmee het weten en dus het bestrijden van het euvel op Nederlandse rotatiepersen bevorderen.

Uit 'IG Techniek' (Instituut voor Grafische Techniek TNO, Postbus 4150, Amsterdam) nr. 4 van de jaargang 6.

Nieuwjaarsbijeenkomst en twee jubilea bij CIVO Zeist

Op maandag 4 januari j.l. hebben de medewerkers van het CIVO twee jubilea gevierd. Drs. J. J. L. Willems was op 1 januari 25 jaar bij het CIVO, Dr. C. Weurman is eigenlijk pas op 1 april aan deze mijlpaal toe. Het feest is buitenshuis, in 'De Beesde' te Bunnik gehouden en het stond tevens in het teken van het Nieuwe Jaar.

De gebruikelijke nieuwjaars-toespraak van de directeur, anders bij koffie met gebak 's morgens in de kantine was verschoven naar de feestavond.

Dr. C. Engel schetste de gang van zaken op het CIVO gedurende het afgelopen jaar en bracht tenslotte een toast uit op 1971.

Daarna volgde de huldiging van de jubilarissen. Verschillende sprekers brachten de verdiensten van de heren Willems en Weurman naar voren.

De heer Willems is hoofd van de afdeling Voedingsmiddelenanalyse. Hij is als analist bij het CIVO in dienst getreden en heeft naast zijn dagtaak jarenlang gestudeerd. Deze studie is tenslotte bekroond met het succesvol afgelegde apothekers-examen. De heer Willems en zijn gezin hebben verschillende cadeaux aangeboden gekregen.

De heer Weurman is van huis uit bioloog, maar is omgezwaaid naar de chemie en leidt al jaren de afdeling Aroma-onderzoek. De heer Weurman is eveneens verblijd met vele fraaie geschenken. Na het officiële gedeelte is de avond verder gevuld met dansen op muziek van de TNO-Combo. De meer rustig aangelegde personen hebben op de wijnzolder kunnen luisteren naar de troubadour Rob van der Bas. Om 1 uur is de feestavond, die door de Personeelsvereniging is georganiseerd, besloten.

25 jarig jubileum Hr. J. La Brijn Centr. Lab. TNO

Op 14 januari j.l. kon de heer J. La Brijn, researchmedewerker van de afdeling Biologie van het CL te Delft terugzien op 25 jaren in dienst van TNO.

Tijdens een gezellige bijeenkomst werd de jubilaris allereerst toegesproken door de directeur van het Centraal Laboratorium TNO,

Dr. A. Schors. Hij rangschikte de heer La Brijn bij het type mensen, waarvan men met overtuiging kan zeggen, dat zij de kracht van een research-instituut vormen.

Dr. Hueck, Hoofd van de afdeling Biologie van het CL richtte daarop het woord tot zijn jubilerende medewerker. Zijn woorden, die een uitvoerige terugblik inhielden, moeten voor de heer La Brijn die vergezeld was van zijn vrouw, dochter en zoon, gevoelens van dank en waardering hebben gebracht, want Dr. Hueck sprak vol appreciatie over de jubilaris met diens vele capaciteiten.

Namens de Nijverheidsorganisatie TNO sprak Drs. J. Roelofsen. De geschenken ontbraken natuurlijk niet. Zij werden namens de collega's met een toepasselijk woord overhandigd door Mej. E. M. A. Codée en Dr. Hueck.

Een ganimeerd praatje volgde na het woord van dank van de heer La Brijn. Op deze receptie hebben velen het gezin La Brijn de handen geschud. De hartige hapjes en het drankje rondten dit te kort durende feestje op prettige wijze af!

Warmte gevende verf

Het lijkt te mooi om waar te kunnen zijn; Engelse geleerden zijn erin geslaagd, een systeem van elektrische centrale verwarming te ontwikkelen dat simpelweg met een verfkwaast op de muur kan worden geschilderd.

Het systeem werkt door een nieuw soort verf die een zwakke elektrische stroom geleidt. Deze stroom produceert over het hele geschilderde oppervlak warmte die de kamer gelijkmatig en behaaglijk verwarmt.

De verf is onbrandbaar en bevat een bepaalde soort geleidende koolstof. Daardoor is hij donkergrijs van kleur, maar ziet er verder uit als gewone verf. Je kunt de verf op de muren spuiten of met de kwast aanbrengen. Als hij droog is kan hij worden overgeschilderd met normale muurverf of worden behangen met vinylbehang.

Voor de toevoer van de energie lopen onder en boven langs de muur strips aluminiumfolie, keurig weg-gewerkt achter houten plinten. Het systeem werkt op 40 V, gevaarloos en economisch in het gebruik. De verf zelf kost nauwelijks meer dan conventionele verfsoorten. Het is voldoende, één muur per kamer met deze verf te behandelen. De muren stralen een gelijkmatige warmte af die op een meter afstand voelbaar is. Als de thermostaat de stroom uitschakelt houden de muren de warmte nog geruime tijd vast.

De voordelen van een dergelijk verwarmingssysteem liggen voor de hand; het is goedkoop, vraagt weinig of geen onderhoud en neemt geen ruimte in.

Het geheim van de verf is gelegen in de elektriciteit-geleidende koolstof die erin verwerkt is. Koolstof heeft normaal een weerstand van 700

Ohm; door deze terug te brengen tot 1,5 Ohm werd de ideale weerstand voor een elektrisch verwarmingssysteem bereikt.

Gebleken is dat de verf niet gaat scheuren, maar zelfs al zou dat gebeuren dan zou eerst bij een horizontale scheur over de gehele breedte van de muur het systeem niet meer functioneren. Het systeem bevindt zich nog in een experimenteel stadium; men heeft berekend dat de kosten voor een woning met drie slaapkamers moeten worden begroot op f 1500,-.

Het project is ontwikkeld door het 'British Paint Research Station' in Teddington dat inmiddels patent op de vinding heeft aangevraagd.

Uit 'Kringloop',
(N.V. Beuker, Amsterdam).

Rectificatie

In de bijdrage 'Overpeinzingen van de veiligheidsman' (januarinumnummer, bladzijde 14) komt in de derde kolom tot twee maal toe de opgave voor van 10 MW/cm², als toegestane maximale energiedichtheid in de buurt van microgolfapparatuur. Dit moet natuurlijk zijn 10 mW/cm². Insiders hebben deze zetfout wel en wij niet opgemerkt, waarvoor onze excuses. Willen zij, die het betreffende stukje in hun dossier over veiligheidsvoorschriften opborgen, die hoofdletters M even veranderen in kleine letters m?

"Tot wederdienst bereid"

Het jaarfeest van VEDO, Delft

Ik begin ditmaal met het 'dansen na'. Dat is natuurlijk wel een beetje ongebruikelijk, want vóór dat dansen kwam het door eigen leden van VEDO (personeelsvereniging van de TNO-instituten, 1e tranche Zuid-polder) gespeelde toneelstuk 'Tot wederdienst bereid', maar daarover later. Eerst mijn complimenten voor de enthousiaste inzet van 'The Music Patrol', een groep die voor uitstekende dansmuziek zorgde, waarvan de zangeres auditief en visueel een waar genoegen was en de leider Jean Kelder onvermoeibaar en steeds beschaafd bezig was met grapjes, spelletjes, wedstrijden met de dansende menigte. Op deze wijze zich kwijten van een opdracht is helaas zeldzaam in onze amusementswereld geworden!

Zoals gezegd, met het toneelstuk 'Tot wederdienst bereid' begon de avond. Tot kwart voor elf heeft een overvolle zaal genoten van een blijspel van het echt-engelse soort. In de verte doet de intrige een beetje vermoeden, dat de schrijver grote bewondering moet hebben voor Shaw's 'Pygmalion', wat eerder een voordeel dan een nadeel was.

De dialoog was raak en flitsend en moet van de regisseuse (mev. A. van Noort) en de speelsters en spelers vele uren hebben geëist alvorens zij zó kundig over het voetlicht kon worden gebracht als op deze vrijdagavond, de 22ste januari j.l.

'Tot wederdienst bereid' heeft wat tijd nodig om op gang te komen: er is namelijk nogal wat uit te leggen alvorens het spel kan beginnen.

Misschien dat zo'n traag begin van dit kennelijk voor het beroepstoneel geschreven stuk door beroepsspelers in een hoger tempo gespeeld

TNO-complex Rijswijk kreeg andere naam

zou zijn. Maar evenals bij professionals droeg de stemming in de zaal er enorm toe bij om de toneelgroep van VEDO te inspireren tot uitstekend spel. Wat Nico Stokdijk van zijn kleine rol maakte, was subliem: hij wás helemaal de van verveling geeuwend rijke verwende jongen, die hij moest uitbeelden. Jannie van den Dungen had met haar rol van moeder van die verwende knaap en een even verwende als snobistische dochter (goed weergegeven door Wil de Koning) geen enkele last. En het pleegkind Charly Green werd op veroverende wijze op de planken gebracht door Els Hartwig, óók al geen gemakkelijke rol, want om in drie bedrijven steeds maar hart-veroverend te moeten zijn, is geen peuleschil. Maar het lukte haar opperbest (in het dagelijks leven is ze niet veel anders).

Haar beschermer Oliver Smith (Peter Kluyt) een oude zeebonk, heeft drie bedrijven lang heel wat 'bij te sturen' gehad, om Charly in de armen te krijgen van haar 'pleegvader' Tony, gespeeld door Paul Stinis. Paul Stinis heeft het misschien het moeilijkst gehad, want pleegvader Tony zag tot op het laatste moment niet, wat de hele zaal al het eerste bedrijf aan zag komen: dat Charly . . . enfin, zie hierboven. Corrie Boetselaer als bazige oude tante, Bert van den Dungen als Tony's goede vriend en Adri Kwant als dienstmeisje deden het allen goed. In de politie-agent Mike Stevens kon ik niet geloven. Maar dat was niet de schuld van Theo van Etten, die met deze bijrol van pak-weg 30 woorden natuurlijk geen kans kreeg er een creatie van te maken.

VEDO, gefeliciteerd met deze geslaagde feestavond!

Hiertoe in staat gesteld door een besluit van het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO is op verzoek van de TNO-instituten, gevestigd op het terrein aan de Lange Kleiweg te Rijswijk de tot nu toe gebruikelijke naam: *TNO Complex Lange Kleiweg Rijswijk* gewijzigd in: *TNO-Plaspoelpolder Rijswijk*.

Aanleiding tot deze naamsverandering is er een van praktische aard. De bereikbaarheid van dit TNO-terrein, gelegen in de gemeente Rijswijk, maar op Delft georiënteerd, is niet gemakkelijk. Er is voor bezoekers wel een routebeschrijving beschikbaar gesteld en die route is door TNO-borden sedert jaren gemarkeerd, maar door wijzigingen (soms tijdelijke) in de verkeersregelingen is de aangegeven route praktisch onbruikbaar geworden. Rijkswaterstaat, Provincie en Gemeente zijn niet erg gewillig dergelijke 'eigen' route-aanduidingen toe te staan, zodat TNO is aangewezen op de algemene ANWB-borden. Het Industrieschap *Plaspoelpolder*, een kring van industrieën gevestigd in het nabijgelegen industriegebied met die naam is er in geslaagd de Plaspoelpolder op de ANWB-richtingborden vermeld te krijgen. Daar het TNO-terrein óók in de Plaspoelpolder ligt en in de toekomst verwacht mag worden, dat het op dit terrein gelegen TNO-complex wat wegverbindingen betreft zich op Rijswijk zal moeten richten, is het bepaald een goede vondst het TNO-complex voortaan *TNO-Plaspoelpolder Rijswijk* te noemen.

Van het TNO-complex Plaspoelpolder Rijswijk maken de volgende TNO-instituten deel uit: Instituut TNO voor Bouwmaterialen

en Bouwconstructies.*

Centraal Technisch Instituut TNO.**

Medisch Biologisch Laboratorium RVO-TNO.

Chemisch Laboratorium RVO-TNO.

Technologisch Laboratorium RVO-TNO.

Radiobiologisch Instituut TNO met het Laboratorium voor Experimentele Gerontologie en het Primatencentrum.

* Nieuwbouw in voorbereiding op het terrein van de TNO-instituten Zuidpolder te Delft.

** Een nieuwe behuizing voor het CTI is in aanbouw op het terrein van TNO-Apeldoorn.

Foto omslag 2:

Christle See, omgeving Oberstdorf Allgäu, Ober Beieren.

(Opname van Hr. A. C. Dirkse, Hoofdkantoor).

Afkoop rentekaartenverzekeringen

Hoewel over de afkoop van rentekaarten reeds eerder (augustus 1968) een mededeling werd gepubliceerd in TNO-Kontakt, volgt hieronder nog eens een beknopte samenvatting van de afkoopregeling Invaliditeitswet. Dit ten voordele van hen, die in de komende jaren in aanmerking komen om een aanvraag in te dienen.

In verband met de Invoering van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering is een aantal maatregelen getroffen om de Invaliditeitswet en de Mijnerwerkersinvaliditeitswet geleidelijk te liquideren.

Een van deze maatregelen houdt in dat de rentekaartenverzekeringen van bepaalde groepen personen zullen worden afgekocht.

Als u - ook al is dat lang geleden - een rentekaart hebt gehad, is het voor u van belang te weten of u een afkoopsom zult krijgen en wat u moet doen. Afgekocht zullen worden de rentekaartenverzekeringen van:

1. alle personen die op 30 juni 1967 nog geen 36 jaar oud waren. Of anders gezegd, alle personen, die zijn geboren na 30 juni 1931;
2. personen die op 30 juni 1967 36 jaar of ouder, maar nog geen 65 jaar waren, doch **alleen** als de bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd toe te kennen ouderdomsrente minder zou bedragen dan f 60,- per jaar. Dit betreft de verzekerden die zijn geboren vóór 1 juli 1931, doch na 30 juni 1903. Van deze groep verzekerden zullen dus sommigen wel een afkoopsom ontvangen maar anderen niet.

Geen afkoopsom wordt uitgetaald, indien en zolang u van de Sociale Verzekeringsbank een invaliditeitsrente ontvangt.

Wanneer zal de ouderdomsrente tenminste f 60,- per jaar bedragen?

Een ouderdomsrente zal tenminste f 60,- per jaar bedragen, indien het totale bedrag aan geplakte rentezegels f 286,- of meer is. Hoeveel er voor u is geplakt, kunt u zien op de laatste toegezonden afrekening (witte kaart).

Indien u bent geboren vóór 1 juli 1931 en u weet, dat er f 286,- of meer voor

u is geplakt, heeft het geen enkele zin een aanvraagformulier in te sturen. Aan u mag dan geen afkoopsom worden betaald, omdat u - als u 65 jaar wordt - een ouderdomsrente zult krijgen. Wij wijzen er echter op, dat in een aantal gevallen, ook al is er minder dan f 286,- geplakt, de ouderdomsrente toch f 60,- of meer per jaar zal kunnen bedragen. Dit hangt namelijk af van de leeftijd waarop u voor het eerst een rentekaart hebt gekregen. Ook is van belang de vraag of u in de oorlogsjaren in Duitsland heb gewerkt. Maar daarover straks meer.

Wanneer wordt er uitbetaald?

Omdat er meer dan 4 miljoen verzekeringen zullen worden afgekocht, waarmee honderden miljoenen gulden gemoeid zijn, zal de uitbetaling van de afkoopsommen over een aantal jaren worden gespreid, volgens een wettelijk vastgesteld schema. Hieronder kunt u zien wanneer u aan de beurt bent.

geboortjaar	tijdvak van uitbetaling
1937 t/m 1940	1 juli 1970-1 juli 1971
1913 t/m 1914	
1934 t/m 1936	1 juli 1971-1 juli 1972
1915 t/m 1918	
1932 t/m 1933	1 juli 1972-1 juli 1973
1919 t/m 1924	
1931	1 juli 1973-1 juli 1974
1925 t/m 1930	1 juli 1974-1 juli 1975

Aan dit schema zal strikt de hand worden gehouden. Niemand krijgt een afkoopsom vóór het tijdvak waarin hij aan de beurt is.

Er is één uitzondering waarbij eerder wordt betaald, namelijk ingeval van overlijden. Zie daarover verderop.

Wanneer moet u een afkoopsom aanvragen?

Hoewel de rentekaartenverzekeringen goed zijn geregistreerd en uw rechten nauwkeurig kunnen worden vastgesteld, moet u de afkoopsom zelf aanvragen. Dit is ondermeer nodig, omdat van vele mensen, die in de loop der jaren zijn verhuisd, het juiste adres niet bekend is.

U moet echter pas een aanvraag-formulier insturen in het tijdvak waarin u aan de beurt bent voor uitbetaling. Het heeft geen enkele zin, een aanvraag-formulier in te sturen vóór het begin van de periode die voor u is aangewezen. Deze formulieren worden niet in behandeling genomen.

Aan welk orgaan moet u het aanvraagformulier toezenden?

De afkoopsommen worden uitbetaald door de Raden van Arbeid.

Het aanvraagformulier (verkrijgbaar bij de postkantoren en bij de Raden van Arbeid) moet in de bijgevoegde envelop **gefrankeerd** worden toegezonden aan de Raad van Arbeid waarbij u het laatst was ingeschreven.

Als u dit niet (meer) weet, kunt u het formulier toezenden aan de dichtst-bijzijnde Raad van Arbeid, die dan voor doorzending aan de juiste Raad van Arbeid zal zorgen. De plaatsen, waar een Raad van Arbeid is gevestigd zijn de volgende:

Alkmaar	Helderseweg 1
Amersfoort	Pr. Frederiklaan 4
Amsterdam	Rhijnspoorplein 1
Arnhem	Grote Markt 13
Assen	Stationsstraat 23
Breda	Markendaalseweg 35
Dordrecht	Wijnstraat 153
Eindhoven	Stratumsedijk 28a
's-Gravenhage	Raamweg 9
Groningen	Nwe Boteringestraat 28
Haarlem	Staten Bolwerk 1
Hengelo	W. ten Catestraat 59
Den Bosch	Vughterstraat 164
Leeuwarden	Eewal 56
Leiden	Breestraat 127
Maastricht	Brusselsestraat 84
Middelburg	Spanjaardstraat 53
Nijmegen	Keizer Karelplein 32
Rotterdam	Schepenstraat 100
Utrecht	Plomporetorengracht 19
Venlo	Arsenaalplein 2-4
Zwolle	Willemskade 1

Hoe wordt de afkoopsom berekend?

De berekening van het bedrag van de afkoopsom is niet voor ieder gelijk. Er wordt een onderscheid gemaakt in twee groepen verzekerden, nl.:

1. personen, geboren na 1 juli 1931;
2. personen, geboren vóór 2 juli 1931,

die geen recht hebben op een ouderdomsrente van f 60,- of meer per jaar.

Voor personen, geboren ná 1 juli 1931 is de afkoopsom gelijk aan het totaalbedrag dat aan rentezegels is geplakt. Dit bedrag wordt verhoogd met 3½% samengestelde interest voor elk vol jaar, gelegen tussen 1 juli 1967 en het begin van het jaar dat voor uitbetaling is aangewezen. We noemen dat nabetalingsinterest. Als u langer moet wachten, krijgt u daardoor ook meer geld. Is voor u bijvoorbeeld in totaal f 100,- aan rentezegels geplakt en bent u aan de beurt in de periode 1 juli 1968-1 juli 1969 dan ontvangt u f 103,50. Maar bent u aan de beurt in de periode 1 juli 1969-1 juli 1970 dan ontvangt u f 107,12. Hoe langer u moet wachten, des te hoger wordt dus het uit te betalen bedrag in verhouding tot het bedrag dat aan rentezegels is geplakt.

Voor personen, geboren vóór 2 juli 1931 bestaat de afkoopsom uit het bedrag van de geplakte rentezegels vermeerderd met 3½% samengestelde interest voor elk vol jaar, dat betrokkene op 1 juli 1967 ouder was dan 35 jaar. Dat noemen we leeftijdsinterest.

Bovendien wordt over het aldus berekende bedrag ook nabetalingsinterest vergoed. Iemand die 56 jaar is als hij voor een afkoopsom in aanmerking komt, ontvangt daardoor ongeveer 2 maal het bedrag dat aan rentezegels is geplakt. Hoe ouder u bent (maar beneden de 65) en hoe langer u moet wachten, des te hoger wordt het uit te betalen bedrag in verhouding tot het bedrag dat aan rentezegels is geplakt.

Het hoogste bedrag dat kan worden uitbetaald is ongeveer f 775,-. Maar dat zijn uitzonderingen; in de meeste gevallen is het bedrag veel lager.

Hebt u in de oorlog in Duitsland gewerkt?

Hier vóór is al even gezegd, dat het van belang is, of u in de oorlogsjaren in Duitsland hebt gewerkt. Om precies te zijn: of u in (een deel van) de periode 14 mei 1940-1 september 1945 in

Duitsland of buiten Nederland in de door Duitsland geannexeerde gebieden hebt gewerkt. Voor degenen die gedurende de tweede wereldoorlog in genoemde gebieden hebben gewerkt zijn weliswaar geen rentezegels geplakt, maar op grond van terzake getroffen overeenkomsten wordt onder bepaalde voorwaarden gehandeld alsof wel rentezegels zijn geplakt. Mede daarvan kan het dus afhangen of hetzij een afkoopsom zal worden uitbetaald, hetzij bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd een ouderdomsrente zal worden toegekend van f 60,- of meer per jaar. U wordt verzocht, de hieromtrent op het aanvraagformulier gestelde vraag zo volledig en duidelijk mogelijk te beantwoorden.

Hoe wordt de afkoopsom uitbetaald?

De afkoopsom kan - naar keuze - worden ontvangen door bijschrijving op een girorekening (van uzelf, van uw echtgenoot, enz.) op een (spaar)bankrekening of door uitbetaling in contanten op een postkantoor. Ook de hieromtrent op het aanvraagformulier gestelde vraag gelieve u duidelijk in te vullen. Wel merken wij op, dat overmaking op een giro of bankrekening de voorkeur verdient.

Is belasting verschuldigd?

De afkoopsom wordt niet tot het inkomen of loon gerekend en is dus **belastingvrij**.

Overlijdensgevallen

Indien iemand die recht had op een afkoopsom **ná 30 juni 1967** is overleden of vóór de uitbetaling komt te overlijden, wordt de afkoopsom uitbetaald aan de echtgeno(o)t(e), of indien er geen echtgeno(o)t(e) (meer) is, aan de eventuele (ook meerderjarige) kinderen van de overleden verzekerde. In dit geval kan de afkoopsom direct na het overlijden worden aangevraagd. Dit moet echter niet gebeuren door middel van het normale aanvraagformulier, maar door schriftelijke aanmelding bij de Raad van Arbeid waar de overledene was ingeschreven. Als dit niet bekend is, kan de aanmelding worden gedaan bij de dichtstbijzijnde Raad van Arbeid. Bij de aanmelding van overlijdens-

gevallen moet worden opgegeven de naam, voornamen en geboortedatum van de overledene en - indien bekend - het rentennummer.

Verzekerden die in het buitenland verblijven

De afkoopregeling geldt ook voor personen die vroeger in Nederland een rentekaart hebben gehad en die naar het buitenland zijn vertrokken. Hoewel ook in het buitenland bekendheid zal worden gegeven aan de afkoopregeling, kan het nuttig zijn indien u b.v. familieleden, die zijn geëmigreerd, wijst op de mogelijkheid tot het verkrijgen van een afkoopsom. Personen, die in het buitenland verblijven, moeten **zelf** een schriftelijk verzoek indienen bij de Raad van Arbeid, waarbij zij het laatst waren ingeschreven. Indien zij dit niet meer weten, kunnen zij het verzoek sturen naar de Raad van Arbeid te Amsterdam. Personen, die in de Duitse Bondsrepubliek wonen, kunnen - indien zij de juiste Raad van Arbeid niet meer weten - hun verzoek ook richten aan het Bureau voor Duitse Zaken, p/a Raad van Arbeid te Nijmegen en personen die in België wonen aan het Bureau voor Belgische Zaken, p/a Raad van Arbeid te Breda. Deze instellingen zullen dan voor verdere doorzending zorgen. Bij het indienen van een verzoek tot uitbetaling van een afkoopsom door personen die in het buitenland wonen, moeten naam, voornamen, geb.datum, woonplaats, adres en indien mogelijk het rentennummer worden opgegeven.

Het is uiteraard wel van belang dat u - indien u na de inzending van het aanvraagformulier op een ander adres gaat wonen - deze verhuizing ook mededeelt aan de Raad van Arbeid.

Installatie Commissie Arbeidsvoorwaarden

Op 9 februari j.l. installeerde de voorzitter van de Centrale Organisatie TNO, Prof. Dr. H. W. Julius ten hoofdkantore de Commissie Arbeidsvoorwaarden en de Commissie Sociaal Statuut, tot de instelling waarvan in principe is besloten op de studieconferentie gewijd aan de behandeling van het Voorstel Arbeidsvoorwaarden, die op 26 en 27 oktober 1970 te Noordwijk werd gehouden.

Voor deze officiële installatie waren met de leden van de twee commissies tevens uitgenodigd de leden van het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO, de secretarissen van de bijzondere Organisaties, de leden van de Centrale Personeelsraad, alsmede de leden van de commissie, die tot taak heeft zich te beraden over het reglement van het overlegorgaan. De Commissie Arbeidsvoorwaarden is samengesteld uit de heren:

Dr. G. J. Arkenbout,
J. C. Bastiaanse,
J. W. Plevier,
Drs. F. H. J. Essenstam,
Ir. Ph. H. Huisman,
Mr. J. de Waard.

De Commissie Sociaal Statuut is samengesteld uit de heren:

J. C. Bastiaanse,
Drs. E. Th. Cassee,
M. J. van Essen,
F. Smit,
Prof. Ir. J. M. F. Driesser,
Ir. Ph. H. Huisman,
Dr. A. Schors,
Dr. Ir. P. L. Walraven.

Prof. Julius sprak de volgende rede uit:

'Ik heet U welkom, nu wij samen zijn, om het juiste accent te verlenen aan de werkzaamheden van de beide commissies, die ik in mijn begroeting vóórop heb geplaatst.

U staat namelijk voor de niet-geringe taak, om te komen tot een voor-geheel-TNO-te-aanvaarden z.g.

„Sociaal Statuut' en de alle-TNO-werkers-áangaande „Arbeidsvoorwaarden'. De taak deze beide basis-documenten in hun definitieve vorm te brengen en daarmee een lange periode van voorbereiding af te sluiten werd Uw beide commissies toevertrouwd overeenkomstig het verleden jaar in Noordwijk gehouden beraad. In Uw samenstelling zijn de beide hier aanwezige componenten van TNO vertegenwoordigd, te weten:

- het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO, mede omvattende de leiding van de bijzondere Organisaties TNO en het ten dienste gestelde administratief-organisatorische apparaat enerzijds, en

- de Centrale Personeelsraad, vertegenwoordigende de raden van de bijzondere Organisaties TNO (inclusief de CO), die de alle TNO-medewerkers representerende kernen omvatten, anderzijds.

Beide TNO-componenten zijn de basis van deskundigheid, persoonlijke belangstelling en geschonken vertrouwen, na openhartig overleg, in de commissies vertegenwoordigd. Aldus is de juiste fundering gelegd. In de voorafgaande periode, die inmiddels tot enkele jaren is uitgegroeid zijn heel wat man-uren aan de redactie van de Arbeidsvoorwaarden besteed. Minder man-uren zijn verwerkt in de grondleggende stukken van het Sociaal Statuut. Minder *aandacht* heeft dit intussen *niet* gehad. Het stond bij het uitwerken van de arbeidsvoorwaarden steeds vóóran in de gedachten; als men iets *regelt* (de arbeidsvoorwaarden) moet men het eens zijn over de *beginselen* (het sociaal statuut). Toch moet men de aloude vraag van de kip en het ei hiermede niet opgelost achten! Het discussiëren over de vast te stellen regelingen immers verheldert

vaak het denken over de beginselen. De onderlinge samenhang is duidelijk; de uitwerking is bepaald niet *strikt* gebonden.

De regelende voorwaarden kunnen geformuleerd worden tegen de achtergrond van de bestaande rechtsorde en het rechtsbewustzijn. Het vormgeven aan een sfeer-beschrijvend stuk heeft veel verdere strekking.

De arbeidsvoorwaarden *regelen*; feitelijk behoren zij niet anders dan in geval van verschillen in opvatting naar voren te komen. In dat geval beogen zij de bescherming van beide polen in het krachtveld van het gezamenlijk dienen der doelstellingen, wanneer de wrijvingen niet meer in het inwendige raakvlak kunnen worden opgeheven. Het sociaal statuut daarentegen moet men als het ware bij voortduring in zijn gedachte-wereld opnemen en ernáár en erméde leven. Het moet een evenwichtige omschrijving zijn van de bedoelingen, voornemens en wederkerige verhoudingen, waarmee alle TNO-componenten elkaar tegemoet treden om de opgedragen taak gezamenlijk te dienen.

Er is in het verleden veel gepraat over dat 'gezamenlijk'. 'Gezamenlijk iets doen' betekent héél wat! Dit brengt mij een typisch Franse film van jaren geleden in het geheugen:

Een jongen en een meisje zullen er samen op uittrekken; om van het mooie weer te genieten huren zij een tandem. Na verloop van tijd komen zij - de biplot voortduwende - aansjokken bij de gemoedelijke, dikke Franse fietsemaker, die bezorgd vraagt: 'Is 'ie niet goed?' Het antwoord luidt:

'Ach neen, dat is 't 'm niet, 't *ging* alleen maar helemaal niet!' Met Franse filosofie maakt de dikkert de opmerking: 'Pour aller au tandem il

en Commissie Sociaal Statuut

faut très bien être d'accord'. ('O ja, maar om op een tandem te rijden, moet men het samen al héél goed kunnen vinden!')

Mijn opmerking, dat iets gezamenlijk doen héél wat betekent, zult U mij niet bestrijden. Maar beantwoordt U even gemakkelijk de vraag, wát het dan wel betekent? Ik heb er veel over nagedacht; maar verder dan enkele facetten van die vraag te onderkennen ben ik niet gekomen.

Laten wij eerst even vaststellen, dat er weinig dingen zijn, die in onze samenleving méér worden gepropageerd en in beginsel worden aangehangen dan begrippen als: samenwerking, gezamenlijk optrekken, coöperatie, coördinatie e.d. Samenwerking wijst niemand af. Van de kruideniers-coöperatie 'de Samenwerking' via vriendschap en huwelijk tot en met de Verenigde Naties: alom dezelfde 'lip-service'. Het is ver van mij, om dát wat er in reëel gezamenlijk pogen tot stand komt te bagatelliseren. Maar door wat er aan controverses *blijft* voortwoekeren, kan men niet anders dan verontrust zijn. Er is één troost: leven zonder spanningen houdt op leven te zijn. Laten wij dus in ons streven volharden, maar tegelijk onze verwachtingen in toom houden. Om te beginnen zullen de verantwoordelijkheden moeten worden gespecificeerd. Het is al een fundamentele biologische wet, dat taakverdeling noodzakelijk is, om tot goede resultaten te komen - men denke slechts aan het mierennest of de bijenkolonie. Hoeveel te meer zal dan niet voor de mens, met zijn reusachtige organisaties en verbazingwekkende prestaties de eis gelden, dat er in zijn bestel *gezamenlijke, gedeelde en gescheiden* verantwoordelijkheden zijn. Dat is een simpele eis van efficiëncy en van werkelijkheidszin. Men kan intussen ook *gescheiden*

taken en verantwoordelijkheden tezamen op hoger niveau brengen, zonder ze tot gezamenlijke verantwoordelijkheden te verklaren. Maar niet alleen de verantwoordelijkheden, ook de taak ligt anders voor hem, die aan het stuur zit, dan voor hem die de voortstuwing verzorgt of voor hem, die in het brede, daartussen liggende veld met de koppelende, scharnierende en controlerende functies is belast. Men zal het er daarbij over eens moeten zijn, hoe de onderlinge betrekkingen liggen en hoe de eigen verantwoordelijkheden in het doelpatroon passen. Of men het nu betreuren wil of niet, de werkelijkheid is, dat verantwoordelijkheden, die men zelf draagt geheel anders worden beleefd, dan die, waarin men *niet* participeert. Dit geldt voor groepen veel sterker dan voor individuen onderling. Wat men als enkeling bereid is door de bril van 'de ander' te zien, is de ene groep veel minder bereid als 'eigen-

aan-de-andere' groep te aanvaarden. Dit is een zeer algemeen verschijnsel. Wat men van elkaar 'néémt' uit het simpele besef, dat men de ander moet respecteren als anders, en aanvaarden als volwaardig, dat doen b.v. voetbalclubs, politieke partijen of naties beslist *niet*. Dit is gewoon 'hard fact'. U bezit toch ook radio en misschien, misschien is het U wel eens bij het kijken naar de televisie opgevallen: Naarmate de voetbalmatch representatiever is (b.v. voor stad of land), des te gemakkelijker wordt de sportiviteit geïmuleerd. Merkwaardige constellatie: de groep *màg* bevooroordeeld, neen, feitelijk moet hij bevooroordeeld zijn! Vindt U dit pessimistisch? Wie mij kennen, weten dat ik een optimist ben. Maar ik geef nu eenmaal niets voor het optimisme van de man met kromme benen, die blij is, omdat hij niet kaal is. Optimisme moet ergens op gebaseerd zijn. Ik treed een zaak pas met vertrouwen tegemoet, als ik weet, dat ik alle twijfel en kritiek

erop *màg* loslaten. Dàn kan men wat bereiken. Men kan iemand pas voor gezond verklaren als hij is onderzocht, met àlle kwalen in de achtergrond van de gedachten van de dokter.

Ik zal niet aan de werkzaamheden, waarmede U straks een aanvang zult maken, deelnemen. De gevolgen daarvan zal *ik* niet dragen; hoogstens zal ik ze op afstand gewaar mogen worden.

Maar wèl mag ik de beste verwachtingen koesteren omtrent wat de beide commissies kunnen bereiken, mits zij de klippen maar kennen.

Men mag gerust strijdlustig zijn, als men zich dan maar realiseert, dat men ook moet kunnen incasseren zonder onsportief te worden.

Uw werk speelt zich af in een *complex* krachtveld. Daar *ik* al bezig ben de herinnering in te gaan kan ik de uitkijkpost betreden, van waaruit men helderder ziet: De afstand is groter geworden, het veld breder; de details vallen weg.

Het beeld verschijnt als het ware op een radarscherm. En daarop ziet men de klippen als lichtende punten wellicht overtuigender als waar-schuwingstekens, dan wanneer men ze moet opzoeken tussen de te vele details van de nauwkeurig getekende zeekaart.

Het is U geenszins onbekend, dat het mijn overtuiging was - in wezen nog is! - dat ik het jammer vindt, dat er behoefte bestaat aan wat er uit Uw gemeenschappelijke, toegewijde arbeid voort zal komen. Maar het is de harde werkelijkheid, die er niet om liegt, dat men behoefte heeft om in omschrijvende bewoordingen neer te leggen, wat feitelijk bij iedereen leeft en beleefd moet worden. Toegegeven, het gaat niet meer zonder dat, maar dan moet men ook de moed hebben 'om het kind bij de naam te noemen!'

De overal manifeste schaal-vergrotingen vragen om de ingebouwde vormen tot uiterlijk zichtbare te modelleren.

Toen het initiatiefcomité zich destijds met de heer Roebersen en mij in verbinding stelde, was het de uitdrukkelijke bedoeling om een nieuwe dimensie aan het TNO-bestel toe te voegen. Toen verkeerde de samenleving rondom ons, waarvan een organisatie als TNO altijd een de stromingen weerspiegeland onderdeel zal zijn, nog in de vóórhof van de veel heftiger ontwikkelingen der latere en laatste jaren. Wij beleefden sindsdien de uitbarstingen van onbehagen bij die jongeren, die verkeren in het opbouwstadium van hun mogelijkheden om in de steeds meer-eisende samenleving hun zo zeer noodzakelijke bijdragen te leveren - ik hoop dat U hierin de 'studerenden' herkent! De ontstane stromingen spitsten zich toe op de verhouding werknemer - werkgever, arbeider - ondernemer, ondergeschikte - chef. De bekende afwijzende houding tegenover het 'establishment' ontwikkelde zich sindsdien. Dit heeft tot enorme politieke spanningen geleid, waarbij het werknemersestablishment, de vakbonden, hun collectieve behartiging van de belangen, die zij opgeven te dienen, plaats hebben zien maken voor de meer op de directe omgeving geconcentreerde overleggroeperingen. Men gaat in de betrekkingen tussen leidinggevend en leiding-ontvangenden steeds meer over van het algemene naar het individuele. Als maatschappelijk erkend systeem is dit (ongetwijfeld voorlopig) gekristalliseerd als 'Ondernemingsraad'.

Dat zijn intussen maar uiterlijkheden, produkten van een denken - TNO is daar allang mee bezig - dat zich achter dit alles heeft ontwikkeld. Ik heb het bij vele gelegenheden en

in vele vormen gezegd, dat zich tamelijk universeel in onze technologische welvaartsstructuur gevoelens van onbehagen hebben ontwikkeld. Men voelt zich onbevredigd, miskend in zijn waardigheid, ja zelfs bedreigd. Dit geconstateerd hebbende, ga ik niet in op de oorzaken daarvan, daar dat mij te ver zou voeren. Het is thans genoeg om vast te stellen, dat men de heersende toestand *niet* aanvaardt, en naar vernieuwing zoekt. Er moet iets aan *gedaan*, er moet iets *bereikt* worden.

Was de toestand, met name de werksfeer bij TNO niet in orde? Ik geloof, dat men het zó niet stellen kan.

Maar wel kon de voorstellingswijze van de werksfeer bij ons niet meer tot samenvallen worden gebracht met het beeld, dat zich rondom ons daarover had ontwikkeld. Iets verontrustends, van intrinsieke betekenis, is, zover ik het kan zien, niet de aanleiding geweest tot alle binnen TNO ontwikkelde activiteiten. De wèl werkende drijfveer was: TNO - als geavanceerde organisatie - moet zijn inwendige structuur met de parallelle ontwikkelingen in de samenleving in harmonie brengen. Het in de verhoudingen nagestreefde, het beoogde idealisme, moet ook bij ons tot realisering komen.

Het in de wetenschappelijke sfeer begrijpelijkerwijs wat sterk ontwikkelde individualisme zal, waar nodig en mogelijk moeten wijken voor de eigen collectiviteit zoals men die allerwege waarneemt. Het gaat immers om 'Gemeenschappelijk'! Ik kan mij echter niet weerhouden, om - naast grote waardering voor pogen en stréven - ook uitdrukking te geven aan gevoelens van verontrusting. Laten wij zo bijvoorbeeld er niet de ogen voor sluiten, dat de achterban van telkens het trapsgewijs

ingedeelde vertegenwoordigende overleg leeft met de gedachte dat er 'iets bereikt moet worden'. Men denkt - zo is althans mijn indruk - aan iets spectaculairs, een tastbare zaak of een regeling met aanwijsbare consequenties.

Het reeds bereikte in dat opzicht schenkt voldoening; ik vermeld het niet, maar vestig liever de aandacht op wat naar voren is gebracht in het laatste jaarverslag van Uw CPR, dat in zijn 'Besluit' (blz. 7) zegt hoe er zaken van veel wezenlijker betekenis aan de orde zijn geweest, die - naar mijn smaak - goed opsommend naar voren worden gebracht. Maar zij zijn - ongeacht hun grote betekenis - niet erg grijpbaar of overtuigend spectaculair. Dit kan, ondanks de regelmatige voortgang, sommigen der betrokkenen dwars zitten. Daaruit ontstaan aanleidingen tot meningsverschillen, waarbij nogal eens wat theoretische overwegingen om de hoek komen kijken, zo ongeveer van het genre: '..... en als wij ons nu eens de volgende vraag voorleggen hoe is dan de aangelegenheid geregeld? Hiermede gepaard gaat grote gevoeligheid voor bewoordingen en formuleringen, wat alles tezamen soms kunstmatig aandoet. Aldus ontstaat er aanleiding tot misinterpretaties van goede intenties. Het zou niet alleen onoprecht, maar - ik meen - ook onverstandig zijn om te ontkennen, dat wij aldus gehinderd worden in het hervinden van de constructief kritische benadering, die - ik zei het, reeds - de grondslag is voor het vertrouwen in het vinden van de goede weg.

Er is nog een belemmerende factor: Hoe paradoxaal het ook moge luiden: Wie als idealist strijdt voor zijn ideaal is bang om die strijd te winnen. Dan behoeft men plotseling niet meer strijdvaardig te zijn en

ontstaat het frustrerende gevoel van overbodigheid en dat is het equivalent van een nederlaag! Dat is het verlamme van het bereikt-hebben! Aldus wordt - telkens opnieuw - verwijdering ingevoerd en bevorderd, tenzij men de vermelde paradox heeft herkend! Begrijpt men nu mijn verontrusting?

Ten slotte nog dit:

Weer terugdenkend aan de vroegste periode van wat nu het vertegenwoordigend overleg is geworden komt mij het woord 'paternalisme' in herinnering. Het klonk als iets verfoeilijks en men besloot woord en begrip uit te bannen.

Het woord is uitgebannen, maar het begrip waart nog rond. Ik heb mij zeer wezenlijk verdiept in de vele discussies in en buiten vergaderingen, in verslagen, concepten, nota's en steeds heb ik de gevaarlijkste van alle klippen, waarop wij lek kunnen slaan, boven de golven

zien verrijzen. De aandacht is bij zéér veel van die waarnemingen n.l. vrijwel uitsluitend eenzijdig gericht geweest op de positie van de medewerker.

De medewerker moet bevrediging in zijn werk kunnen vinden, *hem* moet voldoening daarover verzekerd zijn, *hem* is het afwijzen van taken voorbehouden, zonder dat *zijn* positie in gevaar kan komen, voor zijn veiligheid moet *worden* gezorgd. Aldus wordt de duivel met Beëlzebub uitgebannen!

Men heeft niet afgelaten, mijn te verzekeren, dat het nimmer de bedoeling is geweest, om alle verantwoordelijkheden voor de nieuwe aanpak af te wentelen. Ik neem dat volgaarne aan. Maar laat men dan ook alle schijn vermijden en de eigen verantwoordelijkheden, waarvoor men staan moet, in de bewoordingen inbouwen.

Ik ben dankbaar, dat ik de gelegenheid heb gekregen, om de waarschuwingen, die mij op de tong

brandden, aan U kenbaar te mogen maken. Men moet bij het bouwen de treksterkte van het materiaal, dat men in handen neemt, kennen. De stabiliteit komt uit de juiste wijze van de onderdelen samen te voegen en de geleidingen op de juiste wijze de krachten te laten opvangen. Deze goede articulaties zullen in hoge mate bevorderd worden, indien iedere deelnemer in het werk helpt zorgen, dat er permanent, ècht gedurende de gehele ontwikkeling die men tegemoetgaat, contact wordt gehouden met de instantie of instanties, die men vertegenwoordigt. We mogen niet wéér de frustratie ervaren van het afwijzen achteraf, wat met de grootste zorg werd volbracht; want ééns moet er een werkbaar geheel worden aanvaard.

'I am past my dancing days'! Ik weet dat alles verloopt in golfbewegingen. Wat U straks bereikt zult hebben zal weer verworpen worden, als de wereld om ons, in zijn nooit eindigende slingerbeweging, koers keert.

Mijn innige wens voor Uw werk mogen de woorden zijn, toegeschreven aan de Vader des Vaderlands:

'Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour persévérer'.

De voorzitter van de Centrale Personeelsraad TNO, de heer F. Smit nam vervolgens achter de kathedraal plaats. Hij sprak als volgt: 'Het moet wel van een grote dosis overmoed getuigen om na hetgeen Prof. Julius ons heeft geboden nog hier durven te gaan staan. Het is mij uiteraard niet mogelijk om woordelijk in te gaan op alles wat hij heeft gezegd. Maar uitgaande van het feit, dat de voorzitter van het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO het wenselijk heeft geacht deze twee commissies te installeren

bestaat er bij de Centrale Personeelsraad TNO behoefte om uiting te geven aan een gevoel van grote voldoening en vreugde dat hij dat zo heeft willen regelen. Het is een merkwaardig feit dat deze twee commissies *nu* zijn geïnstalleerd en dat daarbij duidelijk het accent op de verantwoordelijkheid wordt gelegd. In feite is er in de trits van commissies een, die al aan zijn eerste rapport toe is, ja dit vanmiddag vrijwel heeft voleindigd. Het is de Commissie voor het Reglement, die eigenlijk al een jaar lang heeft gewerkt. Dat ruim een jaar geleden het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO géén aanleiding zag om deze commissie te installeren en thans wél, acht ik tekenend te zijn voor de ontwikkeling bij TNO, namelijk de ontwikkeling van de zaken waarbij het overleg betrokken is. Een ontwikkeling die ik zou willen zien om met de woorden van de voorzitter te spreken van aanvankelijk 'samen' (met een scherpe s) naar 'gezamenlijk' (met een zachte z). Mag ik deze ontwikkeling zien als de ontwikkeling van het beeld van de speltheorie, waarvan de variant de som is 0. Aanvankelijk ontmoeten wij elkaar in de situatie van 'op het scherp van de snede'. Thans echter is de variant van de som niet 0, de som is méér dan 0. Dat is het beeld, dat zich nu in de loop van de laatste tijd heeft gemanifesteerd. Ik dacht dat zo het peil is, waarop wij elkaar tegenwoordig ontmoeten. Het is natuurlijk aan geen twijfel onderhevig dat ook hier in Den Haag, op het Hoofdkantoor TNO, men ervan overtuigd is, dat ons verlangen en ons streven gericht is op een functioneel en doelmatig overleg.

De ondervoorzitter van het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie TNO heeft op die wenselijkheid wel eens gewezen. Het overleg dient

echter ook veilig te zijn en daar moeten wij dan maar eens op wijzen. Dat wij nu zover gekomen zijn dat wij deze zaken kunnen aanvangen is te beschouwen als een winstpunt in een tijd die (zoals ook in het rapport van de Preambulecommissie staat) zich kenmerkt door veranderingen. Wij leven in een tijd, waarin het opportunisme als beleidssysteem van een starre wereld plaats maakt voor het anticiperen in een wereld, die steeds aan wijzigingen onderhevig is. Op deze weg zijn wij goeddeels gevorderd. Doch wij zijn nog lang niet aan het eind; er zal een tijd komen dat wij *dat* wat wij thans nastreven hebben bereikt en zullen kunnen omzetten in een systeem dat bevredigend en doelmatig werkt, aldus een geëxpliciteerder beeld van TNO tonend in een situatie, waarin wij onze *politicofoobie*, onze vrees voor een politieke bemoeienis kunnen omzetten in een *politicofilie*, gebaseerd op een zeer duidelijk positief beeld van TNO, zodat wij ook de politiek als positieve factor in héél ons doen en laten kunnen betrekken. Aan een zekere vrees heb ik in wezen geen behoefte, maar misschien is het wel verstandig nog

te wijzen op het feit, dat vooral uit onbekendheid met elkaar nog steeds en telkens weer stemmen opgaan en dingen gesteld worden die je doen zeggen: 'Nu geloof ik dat we elkaar toch nog niet helemaal hebben begrepen'. Als ik dan op één punt mag duiden, dat direkt verband houdt met deze commissies, die U zo goed bent geweest te installeren, dan dacht ik, dat als er gesteld wordt, dat in de toekomst beginselen van algemeen sociaal beleid zullen worden ontwikkeld en vastgesteld door drie belangrijke deskundige figuren in TNO, dat de daaruit voortvloeiende praktische voorstellen zullen worden ontwikkeld en uitgewerkt door andere zeer deskundige figuren, al dan niet gerelateerd met TNO, en dat ten slotte de uitwerking van praktische voorstellen een taak zal zijn van enig staflid van de Afdeling Personeelszaken, dan rijst bij mij de ernstige vraag: wáár ligt dan de taak van het vertegenwoordigend overleg? Het zal dus voornamelijk zijn in de Commissie Sociaal Statuut, zoals U deze noemt (ik noem het liever Arbeidsstatuut) dat wij een dergelijk punt al direkt bij wijze van spreken

in zijn volle glorie op tafel hebben liggen om ermede te worden geconfronteerd en er onze discussie mee aan te vangen. Wat dat betreft ben ik vol optimisme, gezien de gang van zaken. Ik denk dat na een zekere tijd van elkaar leren kennen en met elkaar spreken, er een tijd komt van elkaar leren begrijpen. Ik baseer deze hoop min of meer óók op de uitlatingen die ik vanmiddag nog heb mogen horen in de Commissie voor het Reglement waarvan de twee geledingen, als ik het zo mag noemen de twee partners, aanvankelijk op een bijzonder moeilijke manier tegenover elkaar stonden, maar waarvan één van de twee partners ons vanmiddag nog heeft verteld, dat het zo goed was geweest om dit gesprek te hebben om elkaar te kunnen leren verstaan en begrijpen om ten slotte met elkaar te kunnen komen tot een dergelijke functie vervulling als wij ons al zolang voor ogen stellen.

Mijnheer de voorzitter, U hebt nadrukkelijk gewezen op Uw aanstaand vertrek. Ik hoop dat er gelegenheid zal zijn om over de algemene gang van zaken nog eens met elkaar te spreken. Ik hoop dat ik met mijn woorden erin geslaagd ben blijk te geven van de waardering, die bij ons leeft voor het feit, dat U ons deze middag zo bijeen heeft willen brengen, omdat de Centrale Personeelsraad TNO geen gelegenheid voorbij wil laten gaan geconfronteerd te worden met het volledige dagelijkse bestuur van de Centrale Organisatie TNO. Ik hoop U met deze woorden onze waardering voldoende tot uitdrukking te hebben gebracht.'

Een kort informeel samenzijn volgde. De beide thans officieel geïnstalleerde commissies trokken zich daarna terug voor onderling beraad over de verdere voortgang van zaken.

Puzzel 168
Oplossingen

Avon|N|turier
Leu|G|enaar
Log|O|pediste
Eik|E|hout
Pan|D|verbeuren
Usa|N|ce
Zwe|I|haak
Zee|E|gel
Exc|U|rsie
Lui|W|agen
Mes|J|okke
Iem|A|nd
Nev|A|da
Nee|R|buigend
Eer|G|isteren
Ned|E|rland
Dag|W|erk
Ent|E|rhaak
Nor|N|en
Eer|S|tgeborene
Eer|T|ijds

- A. zie diagram
B. zie diagram

D. 86056
76306
— +
162362

Het was jammer dat het december-nummer van TNO-Kontakt ons niet vóór de kerstdagen kon bereiken, maar uit de vele inzendingen bleek dat ook in het nieuwjaars-weekend hevig is gepuzzeld. Bij de oplossingen enkele opmerkingen: met betrekking tot het Lettergreep-raadsel moeten we toegeven dat een zeeëgel geen vis is, maar een stekelhuidig dier en dat we tegenwoordig eikehout moeten schrijven. Bij de Hersenbreker was bij de omschrijving van hor. 56 een letterwaarde weggefallen. Gelukkig stonden deze storingsen het juiste oplossen niet in de weg. Aan de top van de ladder verschenen de dames L. E. A. Scherens, met 1190- en A. M. Bergman, met 1180 punten. Behalve deze winnaressen waren er nog twee gelukkigen die een boekenbon als

extra december-prijs verdienen en wel de heren A. v. d. Dop en Njo Hong Han. Aan dit gebenedijde kwartet onze gelukwensen! Dit nu is de stand aan de hoogste sporten:

1. Hr. W. H. Westenberg, 1150;
2. Mevr. N. Saur-De Mooij, 1145;
3. Hr. J. Houwink, 1140;
4. Mej. E. M. A. Codée, 1135;
5. Hr. Chr. Fuit, 1105;

Puzzel 170

A. Kruiswoord met TNO-injecties
Bij deze puzzel vindt u normale omschrijvingen voor normale woorden, maar... indien in het in te vullen woord één van de letterparen TN, TO, NO, NT, OT of ON voorkomt, moet u dat letterpaar in één vakje invullen. Zou bijv. de omschrijving 'schrijfgerei' luiden en daarvoor zes vakjes beschikbaar zijn, dan moet worden ingevuld: P-O-T-L-O-O-D. Hier volgen de omschrijvingen:

Een omschrijving 'Noorse godheid' zou dus luiden: 'orse godheid', terwijl een omschrijving 'noot' zelfs geheel blanco zou blijven.

Horizontaal

1. Studvereniging
2. veraf
6. eten
9. plaje
10. zoogdiertje
11. bestuurder
13. plaats in Dree
14. van andere gedachte
16. inwend
18. deloos
20. voorzetsel
22. vrij iensief
23. egift
25. riviertje
27. ijzer
28. verbanning
30. vogel
33. getal
37. deugd
40. pers. vnw.
41. familie
42. wijnvlies
44. duif
46. proef
49. bekende delta
51. kleiod
53. bewer N. Zeeland
54. bez. vnw.
55. gevaar
56. roem
57. hoekloos
58. gebergte
59. afgunst
60. bijb. plaats

Verticaal:

1. grappige tekening
2. spelleiding
3. gezdheid
4. uit de gratie
5. gas
6. kleur
7. één der V.S.
8. afgepaste hoeveelheid

1		2		3		4		5		6		7		8
				9				10						
11			12			13				14	15			
		16			17			18	19					
20	21				22						23		24	
			25	26						27				
28		29						30				31		32
33	34		35			36		37			38		39	
			40							41				
42		43			44				45		46	47		48
		49		50				51		52				
53						54				55				
				56				57						
58						59				60				

12. ingang
15. vogel
17. eerw. heer
19. bij voortduur
21. aanw. vnw.
24. deel v/e dag
26. bdgeschap
27. odl
28. mager
29. vis
31. afslagplaats bij golf
32. uitstekend deel
34. vuursp. berg
35. huish. voorwerp
36. myth. msters
37. lekkerbek
38. md
39. deel v/e bergland
42. kledingstuk
43. rivier in Azië
44. geluid
45. schuifbak
47. herkauwer
48. iiem
50. deel v/e schip
52. omgang

B. Vermenigvuldiging.

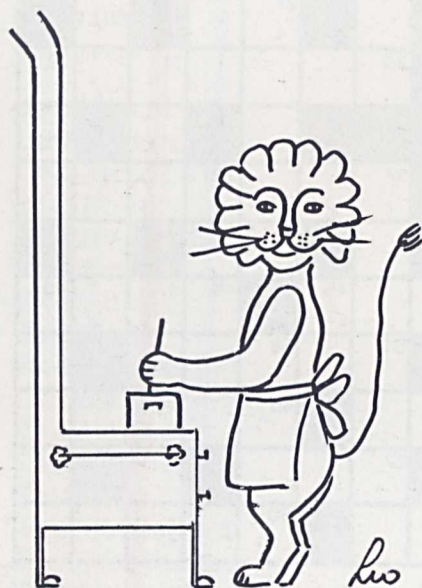
[illegible]

Zendt uw oplossing in tot uiterlijk
20 maart 1971 aan Puzzelredactie
TNO-Kontakt,
Van Heemstrastraat 19, Delft.

Veel succes, en niet te vergeten:
dank voor uw goede wensen!

Horass

SOLOPOT

Deze maand wilde ik U een recept geven voor een dipsaus op basis van gist. Het recept stamt nog uit de oorlog toen de saus 'chinees schijngenhakt' genoemd werd. Door de gist is deze saus rijk aan vitamines.

Behalve verse gist, die U bij de warme bakker kunt kopen, kunt U ook gedroogde gist gebruiken. Deze heb ik gekocht bij de Supermarkt van V & D, maar hij is waarschijnlijk ook wel elders te verkrijgen.

Als tweede recept deze maand een Franse bonenschotel, maar dan iets vereenvoudigd. Op zichzelf is Cassoulet een schotel waarmee je alle kanten uitkunt, zolang er maar bonen, vlees, worst en uien doorgaan. Het is dus net zo'n type schotel als onze erwtensoepp.

Gistdipsaus

50 g bakkersgist of 2 zakjes gedroogde gist;
1 grote ui;
1 paplepel kerrie;
2 paplepels havermout;
250 ml melk;
1 lepel boter.

Snijd de ui fijn en fruit deze in de boter goudgeel (niet bruin laten worden), voeg er dan de havermout en de kerrie bij en laat deze goed roerend meefruchten. Los de gist ondertussen op in de melk (goed loskloppen) en giet deze bij de havermout. Laat de saus 5-10 minuten doorkoken onder goed roeren. Op smaak afmaken met zout en serveren met crackertjes of stengels bleekselderij bij de borrel.

Cassoulet

Voor twee personen heeft U nodig:
1 potje witte of bruine bonen;
2 aardappelen;
1 grote ui;
2-3 teentjes knoflook;
een varkenslapje van ongeveer 150 g;
150 g rookworst (of knoflookworst voor degenen die erg van knoflook houden);
100 g mager rookspek;
½ blikje tomatenpuree;
gedroogde rozemarijn en thym, zout en peper;
2-3 lepels olijfolie.

Snijd de ui en de knoflook en fruit ze in een lepel olijfolie goudgeel.

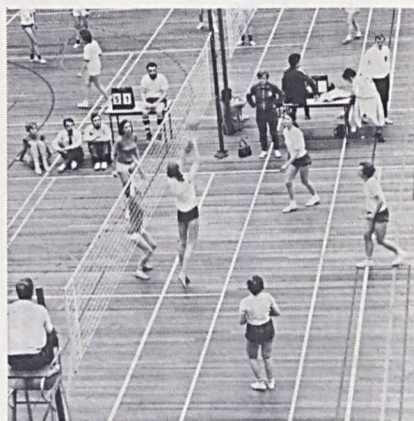
Snijd het vlees en het spek in dobbelsteentjes, strooi er wat zout en peper over en bak ze samen bruin in een lepel olie.

Schil de aardappelen, snijd ze in dobbelsteentjes en bak deze in een lepel olie bruin en halfgaar.

Voeg al deze zaken bij elkaar in één pan; doe er een mespuntje thym en rozemarijn bij, de tomatenpuree, die in wat water is losgeklopt en de in plakjes gesneden worst en laat het geheel 20 minuten koken.

Roer op het laatste ogenblik de bonen er door en laat de schotel door en door warm worden. Op smaak afmaken met peper en zout. Opdienen met sla, eventueel van heel fijn gesneden andijvie of witte kool.

Bericht van de sportcommissie

Hierbij nodigen wij onze collega's uit tot een bezoek aan het TNO-Volleybaltoernooi 1971, dat op zaterdag 3 april a.s. in de Gem. Sporthal aan de Martinus Nijhofflaan in Delft zal worden gehouden.

Van vele TNO-instituten uit het gehele land hebben dames- en/of herenteams ingeschreven. Kom uw favoriete team aanmoedigen, de sporthal heeft goede tribunes en een uitstekend restaurant. De strijd zal zeker het aanzien waard zijn, want TNO heeft op het ogenblik volleybalteams met een uitstekende bezetting, zowel bij de dames als bij de heren.

De finales zijn te verwachten na ongeveer 16 uur, direkt na afloop der wedstrijden zullen de prijzen worden overhandigd.